

WOJNA

NA PIERWSZEJ STRONIE

WRZESIEN 1939

**Obchody 70. Rocznicy Wybuchu II Wojny Światowej
oraz 20. Rocznicy Odzyskania Wolności
i Upadku Komunizmu w Europie Środkowej**

www.3989.pl

Organizator

Stowarzyszenie Wolnego Słowa

stowarzyszenie
wolnego słowa
www.sws.org.pl

Współorganizatorzy

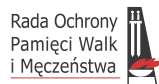
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Narodowe Centrum Kultury

Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa

Biblioteka Narodowa

Łazienki Królewskie

Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych

WOJNA

NA PIERWSZEJ STRONIE

WRZESIEŃ 1939

w prasie polskiej i światowej

Katalog wystawy

sierpień-listopad 2009

Stowarzyszenie Wolnego Słowa
Warszawa 2009

© Copyright 2009 by Stowarzyszenie Wolnego Słowa

Wybór materiałów, wstęp i teksty
dr Robert GAWKOWSKI
(kurator wystawy)

Autor przesłania
prof. Władysław BARTOSZEWSKI

Opracowanie kalendarium
dr Andrzej Krzysztof KUNERT

Autorzy fotoreportażu
Wojciech BOROWIK, Karol KÜHN

Koncepcja, nadzór, przekład tekstów na języki obce,
opracowanie redakcyjne
SWS

DTP: Notus

Druk: EFEKT

ISBN 978-83-924585-6-2

Organizatorzy szczególnie dziękują za pomoc w przygotowaniu wystawy:
dyrektorowi Biblioteki Narodowej Panu dr. Tomaszowi Makowskiemu,
dyrektorowi Muzeum Łazienki Królewskie Panu dr. Przemysławowi Nowogórskiemu
oraz Panu dr. Andrzejowi Krzysztofowi Kunertowi

Wystawę przygotowali:
Scenariusz i tekst plansz – dr Robert Gawkowski
Projekt graficzny – Andrzej Madej, Piotr Kowalski (Altavia Polska), Studio Q
Autor fotoreprodukcji – Jacek Giżyński
Montaż wystawy – Andrzej Stegiński (ASTEG)

Stowarzyszenie Wolnego Słowa
ul. Marszałkowska 7
00-626 Warszawa
Tel./fax +48 (22) 405-66-30, +48 (22) 405-66-31

e-mail: sws@sws.org.pl
www.sws.org.pl

WSTĘP

Wystawa „Wojna na pierwszej stronie, wrzesień 1939” organizowana przez SWS po raz pierwszy zaprezentowano na ogrodzeniu przy wejściu do Łazienek Królewskich. Otwarcie (28 sierpnia 2009 r.) o kilka dni wyprzedziło obchody 70 rocznicy wybuchu II wojny światowej. Ekspozycja czynna była przez prawie dwa miesiące i spotkała się z ogromnym zainteresowaniem, zaskakującym organizatorów.

Konstrukcja wystawy (i oddanego do Państwa rąk wydawnictwa) jest czytelna. 90 plansz ułożonych w porządku chronologicznym i podzielonych na VI rozdziałów, pokazuje kolejno: jak narasta niebezpieczeństwo wojny i jak wojna wyglądała przez pryzmat pierwszej strony gazet. Dlaczego pierwszej strony? Odpowiedź jest prosta – bo na pierwszej stronie jak w soczewce, skupiają się wszystkie kluczowe problemy, jakimi żyje kraj i świat.

Rzecz jasna były wyjątki. Londyński „The Time” miał swoje konserwatywne zwyczaje, których nigdy nie łamał, więc na pierwszej stronie, tradycyjnie dawał... ogłoszenia. Radzieckie gazety, wstrzemięźliwie zaś komentowały wybuch wojny, a wydawnictwa 17 IX początkowo degradowali do drugorzędnych zdarzeń.

Od prawej: dr Przemysław Nowogórski, dyrektor Muzeum Łazienki Królewskie; minister Janusz Krupski, Kierownik Urzędu ds. Kombatantów; Wojciech Borowik ,prezes SWS

Od prawej min. Janusz Krupski; ksiądz generał Witold Kiedrowski, kapelan Polskiego Państwa Podziemnego; Wojciech Borowik

WOJNA

NA PIERWSZEJ STRONIE

WRZESIEŃ 1939

Od lewej: Włodzimierz Paszyński, Wiceprezydent m.st. Warszawy; dr Tomasz Makowski, dyrektor Biblioteki Narodowej

Od prawej: ksiądz general Witold Kiedrowski; Stefan Melak, członek Zarządu SWS; prof. Jerzy Eisler, dyrektor Oddziału Warszawskiego Instytutu Pamięci Narodowej

Większość gazet na pierwszych stronach zauważało agonię II Rzeczypospolitej. Dla prasy niemieckiej na fakt ten, znienawidzony „bękart wersalski” sobie zasłużył. Bez sympatii o „pańskiej Polsce” pisały też radzieckie gazety. Ale już włoskie „Corierra Della Serra”, choć, rzecz jasna, musiało trzymać stronę państwowego sojuszu z faszyzmem, to jednak artykuły tu zawarte nie pozbawione były pewnej nutki współczucia wobec walecznych Polaków. Prasa angielska i francuska, z kolei, bezwarunkowo sympatyzowała ze stroną polską, a niektóre komentarze, aż kipiące nienawiścią do Hitlera, były niezwykle wojownicze. I nic dziwnego, bowiem państwa te wypowiedziały 3 IX Niemcom wojnę. A jaka to była wojna? Wszyscy chyba pamiętamy, dlatego, z pewnym niesmakiem zauważamy, że prasa zachodnia (także amerykańska) zadziwiająco dużo miejsca poświęcała frontowi na zachodzie. Okolice Saarbrücken, były przedmiotem zainteresowania, niemal równie ważnym, jak okolice Bzury czy Warszawy. A przecież, w jednym miejscu „bombardowano” ulotkami, a w tych drugich krew lała się na potęgę.

Gazety polskie, na pierwszych stronach słały optymistyczne informacje o kolejnych suk-

WOJNA

NA PIERWSZEJ STRONIE

WRZESIEŃ 1939

cesach naszego wojska. Niestety, były to bardziej pobożne życzenia niż rzeczywistość. Stan wiedzy polskich dziennikarzy o sytuacji na froncie, kurczył się z każdym dniem września. Pogarszała się jakość druku, zmniejszała objętość gazet, aż w końcu oblężenia Warszawy, wyszła jedna jedyna, zaledwie dwustronna „Gazeta Wspólna”, której treść była kolegią pracą kilku redakcji.

W ostatnim rozdziale wystawy prezentujemy kilka plansz wybiegających poza wrzesień 1939. Pokazujemy tzw. „gadinówki”, pogardzane gazety, w których pisali anonimowi dziennikarze („Nowy Kurier Warszawski”) lub natchnieni komuniści („Wileńska Prawda”). Na ostatniej planszy zgromadziliśmy pierwsze, jakże patriotyczne gazety podziemne. Wydawane nieregularnie, na marnym papierze, bez ilustracji, czasem wręcz nieczytelne, Ale to one właśnie, w okupacyjnej erze były nośnikiem wolnego słowa.

Wystawę i katalog szczególnie polecamy szkołom i wszystkim tym instytucjom, które szanują własną historię, dbając o prawdę i demokratyczne zasady.

*dr Robert Gawkowski
(kurator wystawy)*

Przemawia dr Robert Gawkowski - kurator wystawy

Przemawia ksiądz general Witold Kiedrowski

PRZESŁANIE

1 września 1939 roku jest kluczową datą w historii Polski i Europy. O świcie tegoż dnia, atakiem sił niemieckich ówczesnej III Rzeszy na Westerplatte i polskie pozycje w Wolnym Mieście Gdańsku, rozpoczęła się II wojna światowa. Trwać miała ponad 5 lat i szybko okazała się planowym działaniem ludobójczym wobec dotkniętych nią narodów, w szczególności Polaków, a z kolei polskich i europejskich Żydów.

W pierwszych 20 miesiącach hitlerowsko-niemiecka III Rzesza działała wspólnie lub równolegle ze swym ówczesnym sojusznikiem, Związkiem Sowieckim. Tragiczne skutki II wojny światowej, materialne i moralne, społeczne i polityczne, jak też demograficzne, nie notowane w historii konfliktów zbrojnych straty ludności cywilnej oraz totalna metoda niszczenia całych grup ludności, a nawet całych narodów, praktykowane były w ciągu kilku lat przez siły III Rzeszy z przerażającą konsekwencją. 70-lecie tych wydarzeń zobowiązuje nas, Polaków, jako pierwszych, którzy powiedzieli „nie” Hitlerowi, do przypomnienia nie tylko własnemu społeczeństwu doby obecnej, ale wszystkim narodom Europy, że szło w tej strasznej wojnie o obronę pewnego systemu wartości i całego dorobku kultury europejskiej przeciw sprawcom, których swoistym symbolem stać się miały takie pojęcia, jak Auschwitz-Birkenau i archipelag Gułag, jak egzekucje masowe inteligencji

WOJNA

NA PIERWSZEJ STRONIE

WRZESIEŃ 1939

w podbitych krajach i tzw. akcje pacyfikacyjne pod władzą Hitlera oraz masowe deportacje. Jak Sachsenhausen, Mauthausen-Gusen, Dachau i Buchenwald. Jak Katyń, Charków i Miednoje.

Niniejsza wystawa, oparta o relacje polskiej i światowej prasy z września 1939 roku, przypomina o tej straszliwej lekcji historii, niosąc zarazem myśl o lepszej przyszłości dla wszystkich narodów Europy.

Pragniemy wszyscy, aby obchody roku rocznicowego były twórczym wkładem do myślenia o nieuniknionym łańcuchu przyczyn i skutków. Losy wojenne potwierdziły sens starego polskiego przysłowia: „Kto sieje wiatr, ten zbiera burzę”. Zło zapoczątkowane 1 września 1939 przez nienawiść i agresję owocować miało potem tragicznie również dla tych, którzy je czynnie lub biernie popierali. Widzimy w tym zawsze aktualne, ponadczasowe i ponadnarodowe ostrzeżenie o znaczeniu symbolicznym. Udokumentowanie i przypomnienie przyszłym pokoleniom źródeł, przebiegu oraz skutków tej wojny jest jednym z naszych obowiązków.

Władysław Bartoszewski
Przewodniczący Komitetu Honorowego
Obchodów 70. rocznicy wybuchu II Wojny Światowej

DER KRIEG

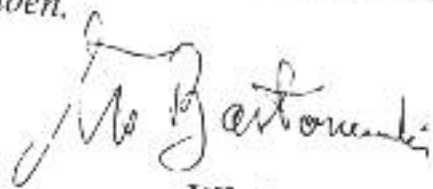
AUF DER TITELSEITE

SEPTEMBER 1939

Diese Ausstellung, die sich an die Berichterstattung der polnischen und weltlichen Presse vom September 1939 orientiert, erinnert an den schrecklichen Zweiten Weltkrieg und lässt auf ein für alle Nationen besseres Europa hoffen.

Wir wünschen uns, dass die Feierlichkeiten des Gedenkjahres einen schöpferischen Beitrag zum Nachdenken über die unvermeidliche Kette von Ursachen und Folgen leistet. Das Schicksal des Zweiten Weltkrieges bestätigte den Sinn eines polnischen Sprichworts: „Wer Wind säht, wird Sturm ernten“. Das Böse, das mit dem Überfall am 1. September 1939 begann, sollte dann auch tragische Folgen für diejenigen haben, die es aktiv oder passiv unterstützten.

Wir sehen darin immer eine aktuelle universelle und übernationale Warnung von großer symbolischen Bedeutung. An die Ursachen, den Verlauf und die Folgen dieses Kriegs zu erinnern und dies zu dokumentieren, vor allem für die nächsten Generationen, ist eine unserer wichtigsten Aufgaben.

Władysław Bartoszewski

Der Vorsitzende einer Ehrenkomitee
des 70. Jahrestages des Ausbruchs vom Zweiten Weltkrieg

WAR

ON THE FRONT PAGE

SEPTEMBER 1939

The current exhibition, based on accounts of September 1939 from the Polish and international press, reminds us of the terrible history lesson which was World War II, and prompts us to consider a better future for all the European nations.

We hope that this anniversary commemoration will be a creative contribution to the consideration of the inevitable chain of cause and effect. The War has proved the wisdom of the old Polish proverb; 'who seeds the wind, picks the storm'. The evil that started from hatred and aggression on 1 September 1939 had tragic consequences for both those who supported it actively and those who gave their passive support.

We may read in it a symbolic warning, for all time and supranational. Such documentary evidence and admonition of the origins, course and consequences of this War for future generations is one of our duties.

Władysław Bartoszewski
Chairman, The Honorary Committee for the Commemoration
of the 70th Anniversary of the Outbreak of World War II

ВОЙНА

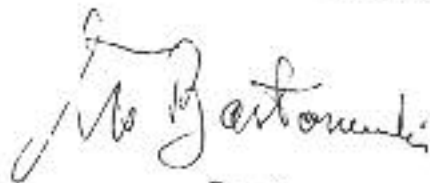
НА ПЕРВЫХ СТРАНИЦАХ

СЕНТЯБРЬ 1939

Эта выставка, на основе докладов, польской и международной прессы, в сентябре 1939 года, напоминает о страшных уроках истории, второй мировой войны в это время прнося мысли добиться лучшего будущего для всех народов Европы.

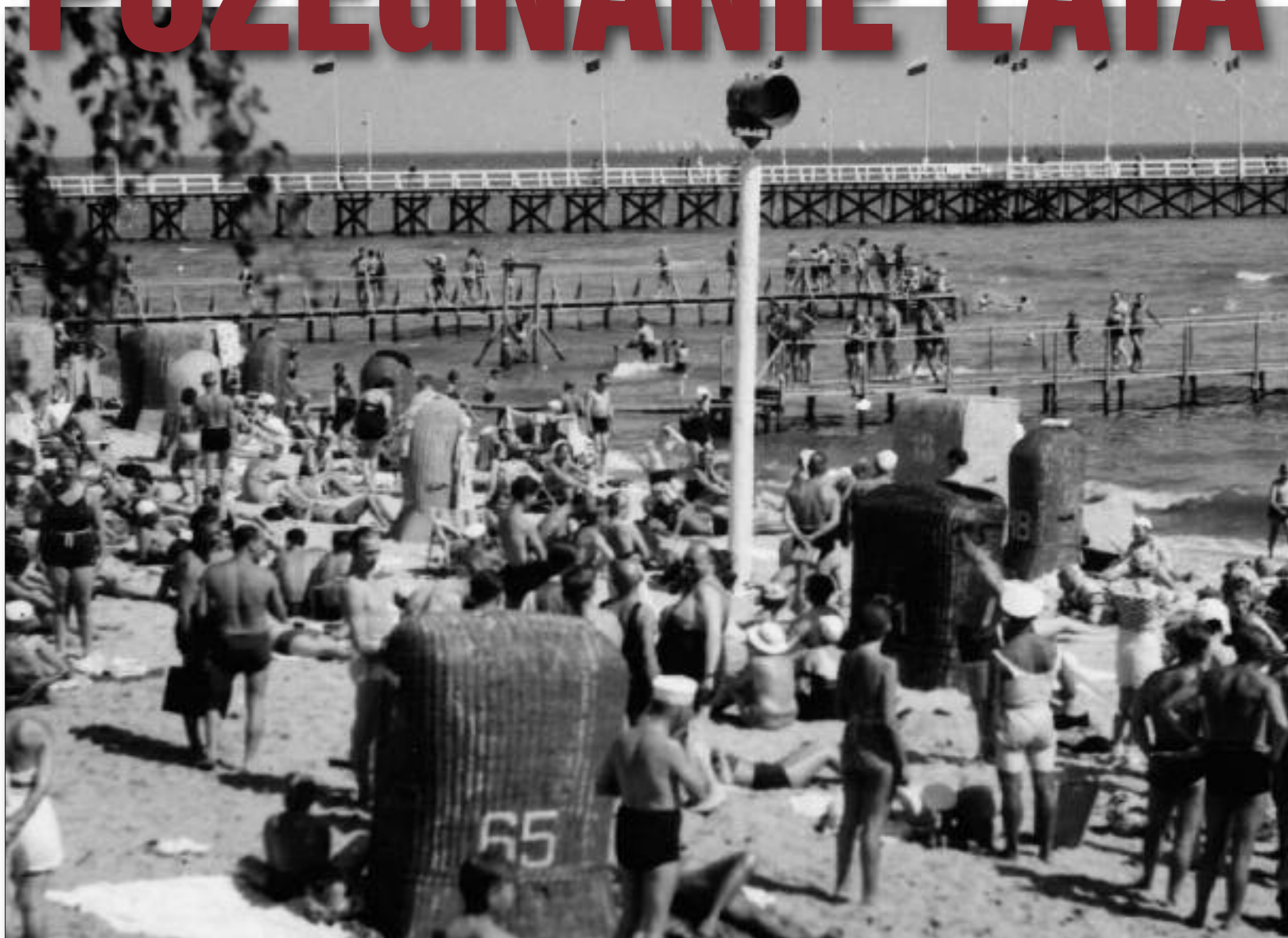
Мы хотим, чтобы все памятные празднования имели вклад в творческое мышление о неизбежный цели причин и следствий. Судьба войны подтвердили значение старой польской пословицы: „Тот, кто сеет ветер, бурю собирает„. Зло началось 1 сентября 1939 года, по поводу ненависти и агрессии, то плоды также трагические тоже для тех, кто их активно или пассивно поддерживал.

Мы рассматриваем это как вечные и вездесущие символические транснациональное предупреждение. Задokumentирование для будущих поколений с проведением источников и последствий этой войны является одной из наших обязанностей.

Владислав Бартошевский
Председатель Почетного Комитета празднования
70 годовщины начала Второй мировой войны

POŻEGNANIE LATA

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Plaża w Gdyni, gdzie wypoczywało tysiące Polaków, lato 1939 roku.

Der Strand in Gdینگen, auf dem sich im Sommer 1939 während des Urlaubs tausende Polen ausruhten.

Gdynia, summer 1939 – crowd enjoy sunning at a new communal public beach in Orłowo

Гдыня, солнечное лето 1939 года. Толпы отдыхающих на новом городском пляже в Орлово.

Lato 1939 roku było upalne. Coraz bogatsi obywatele II Rzeczypospolitej, wyjątkowo tłumnie powyjeżdżali na wakacje, rozkoszując się piękną pogodą. Sielankowy nastrój był jednak mącony, przez coraz groźniejsze komunikaty prasowe o poczynaniach Hitlera. Jeśli ktoś zaplanował urlop w drugiej połowie sierpnia fatalnego 1939 roku, to już nie dane mu było w spokoju go wykorzystać. W ostatnich dniach wakacji, wieści płynące z gazet były, jak nigdy dotąd, groźne i alarmistyczne, a liczba wczasowiczów, którzy wierzyli jeszcze w pokojowe rozwiązanie malała z dnia na dzień.

Der Sommer des Jahres 1939 war besonders heiß. Außergewöhnlich viele der immer reicher werdenden Bürger der Zweiten Republik Polen entschieden sich das schöne Wetter zu nutzen und Urlaub zu machen. Die trostlose Stimmung wurde jedoch immer wieder durch Berichte über Hitlers Handeln verdorben. Diejenigen, die ihren Urlaub für die zweite Augushälfte des fatalen Jahre 1939 planten, konnten ihn nicht mehr in Ruhe ausnutzen. In den letzten Tagen des Sommers waren Presseberichte beunruhigend und alarmierend wie nie zuvor. Die Anzahl von Urlaubern, die an einen friedlichen Ausgang der schwierigen Lage glaubten nahm von Tag zu Tag ab.

The summer of 1939 was very hot. The citizens of the Second Polish Republic was very getting richer so they went on holidays in large numbers taking delight in great weather. However, the idyllic atmosphere was being spoilt by ever more threatening news about the Hitler's actions. These who had planned their holidays in the second half of August of the fateful year 1939, they were not meant to enjoy them in peace. Towards the end of the holiday season, the newspapers were full of news as menacing and alarmist as never before. The number of holiday-makers still believing in the peaceful solution was dwindling by the day.

В 1939 году лето было особенно жарким. Все располагавшие средствами граждане Второй Речи Посполитой выехали на отдых, пользуясь великолепной погодой. Беспечное настроение людей омрачали, однако, все более удручающие сообщения печати о действиях Гитлера. Тем, кто запланировал отпуск на вторую половину августа рокового 1939 года, уже не суждено было спокойно провести его. Под самый конец месяца страницы газет были, как никогда ранее, полны самых тревожных известий, а число людей, все еще веривших в мирный исход событий, сокращалось с каждым днем.

KALENDARIUM

17 VIII 1939 ► „Zagraniczna i wewnętrzna polityka polskiego faszyzmu wywołuje ogromne niezadowolenie mas ludowych” (fragment hasła Polska w: Małaja Sowietskaja Encykłopedija, wyd. 2, t. 8, Moskwa, oddany do druku 17 VIII 1939, s.470)

22 VIII 1939 ► „Zniszczenie Polski jest na pierwszym planie” (z przemówienia Adolfa Hitlera do wyższych dowódców wojskowych w Obersalzbergu).

23 VIII 1939 ► Tajna mobilizacja alarmowa w sześciu Okręgach Korpusów graniczących z Niemcami (a 26 sierpnia – w pozostałych). ► Tajny protokół dodatkowy do niemiecko-sowieckiego paktu o nieagresji, tzw. paktu Ribbentrop-Mołotow (podpisanego w nocy z 23/24 VIII o godz. 2.00) zapowiada rozbiór Polski.

25 VIII 1939 ► Polsko-brytyjski układ o pomocy wzajemnej (sojusz wojskowy). ► Hitler odwołuje pierwotny termin agresji na Polskę (wyznaczony na 26 VIII)

29 VIII 1939 ► Na murach miast w Polsce rozlepiany jest plakat „Gwałt zadawany siłą musi być siłą odparty” (cytat z przemówienia marsz. Edwarda Śmigłego-Rydza z 6 VIII 1939).

31 VIII 1939 ► Polska jest szóstym państwem Europy pod względem powierzchni – 390 000 km kw. (4% terytorium Europy) i liczby ludności – 35 000 000 mieszkańców (9% ludności Europy). ► W przeddzień wybuchu wojny Polska związana jest układami o wzajemnej pomocy (sojuszami wojskowymi) z Francją (1925) i Wielką Brytanią (25 VIII 1939), traktatem gwarancyjnym z Rumunią (15 I 1931; tylko w stosunku do ZSRR) i paktem o nieagresji z ZSRR (25 VII 1932, przedłużonym 5 V 1934 aż do 31 XII 1945). Natomiast deklaracja polsko-niemiecka o niestosowaniu przemocy (nazywana potocznie paktem o nieagresji) z 26 I 1934 została zerwana przez Rzeszę Niemiecką 28 IV 1939. Pierwszy dzień mobilizacji powszechnej.

Bombowce angielskie przylecą do Polski

Wielka pocztowa ekspozycja pocztowa

Wielki Tytuł 2,00

PRINTED IN POLAND

Wielki Tytuł 30 ct

Wielki Tytuł

Cena numeru w Krakowie: **25 gr.**

ILUSTROWANY KURIER CODZIENNY

Założyciel i Wydawca: Marjan Dąbrzewski.		KRAKÓW, WISŁOPIA 1.	
Konta P. K. O. 400.200		Krajowy numer: Kraków, Wisłopię 1.	
WARSZAWA, ul. Długa 2, tel. 20 30, 21 21, 21 22		KRAKÓW, ul. Wisłopię 1, tel. redakcyjny 20 24, 21 25, 21 26, 21 27, 21 28, 21 29, 21 30, 21 31, 21 32	
LÓDŹ, ul. Piotrkowska 11, tel. 10 10, 10 11, 10 12		POZNAŃ, ul. Św. Ducha 11, tel. 11 11, 11 12, 11 13, 11 14, 11 15, 11 16, 11 17, 11 18, 11 19, 11 20	
WILNO, ul. Mickiewicza 1, tel. 12 12, 12 13, 12 14, 12 15, 12 16, 12 17, 12 18, 12 19, 12 20		KATOWICE, ul. Mickiewicza 1, tel. 13 13, 13 14, 13 15, 13 16, 13 17, 13 18, 13 19, 13 20	

Rok XXX, Kraków, piątek 14 lipca 1939, Nr 192.

Angielsko-katolicki na wystawie rebożej w Londynie

Wielki maszynista w Londynie. W tle widoczny jest obraz z wystawy rebożej w Londynie.

Gra toczy się...

Czy wojna może wybuchnąć? Tak — ale tylko przez pomyłkę!

KRAKÓW, 14 lipca. **Wojna nie wybuchnie „kiedyś”.** Cóż, jak pociąga go Wermacht, nie sposób się w tym nie odnieść. W tym celu, aby nie wybuchła wojna, należy przede wszystkim wyeliminować przyczynę, która może pociągnąć do wojny. To jest właśnie przyczyna, którą jest wojna. Wojna nie wybuchnie „kiedyś”, ale tylko przez pomyłkę.

Wojna nie wybuchnie „kiedyś”, ale tylko przez pomyłkę. To jest właśnie przyczyna, którą jest wojna. Wojna nie wybuchnie „kiedyś”, ale tylko przez pomyłkę.

Wojna nie wybuchnie „kiedyś”, ale tylko przez pomyłkę. To jest właśnie przyczyna, którą jest wojna. Wojna nie wybuchnie „kiedyś”, ale tylko przez pomyłkę.

Biuro „IKC” w Londynie odzwierciedla

W Londynie, 20 lipca. Biuro „IKC” w Londynie odzwierciedla... (text continues with details about the office and its activities).

Biuro koncertu „IKC”

Biuro koncertu „IKC”... (text continues with details about the concert and the office's role).

po dojściu narodowego socjalizmu do władzy metoda „bluffu” święciła triumf po triumfie.

W tym celu, aby nie wybuchła wojna, należy przede wszystkim wyeliminować przyczynę, którą jest wojna.

W tym celu, aby nie wybuchła wojna, należy przede wszystkim wyeliminować przyczynę, którą jest wojna.

W tym celu, aby nie wybuchła wojna, należy przede wszystkim wyeliminować przyczynę, którą jest wojna.

Mussolini na najtańszych miejscach w teatrze rzymskim.

Mussolini na najtańszych miejscach w teatrze rzymskim.

gra toczy się dalej

W tym celu, aby nie wybuchła wojna, należy przede wszystkim wyeliminować przyczynę, którą jest wojna.

Wakacje były w pełni, gdy popularny dziennik, zwany od skrótu „Ikacem”, na pierwszej stronie w tytule użył słowa „wojna”. Zaraz potem uspokajał, że tak naprawdę konflikt zbrojny nie zagraża światu i jest to tylko bluff Hitlera. W środku numeru, znajdują się reportaże z wakacji, zachęta do odwiedzin tak modnych kurortów jak Truskawiec, Worochta, Zaleszczyki czy Krynica. W kolejnych wakacyjnych numerach „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” o możliwej wojnie będzie jednak coraz więcej.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Cała sportowa Polska przeżywała kolarski Wyścig Dookoła Polski, który zakończył się 30 lipca. Kibice interesowali się też rozgrywkami piłkarskimi. Jednakże w ostatnich dniach sierpnia, coraz więcej imprez sportowych było odwoływanych, lub przesuwanych na dalsze terminy. Na opuszczonych przez sportowców stadionach zaczęto organizować ćwiczenia obrony cywilnej. W niedzielę 27 sierpnia rozegrano mecz piłkarski z Węgrami. Polacy sprawili sensację wygrywając 4:2, co podniosło ducha bojowego w całym społeczeństwie. Gazety zauważały, że większość z 25 tysięcy widzów odziana była w mundury.

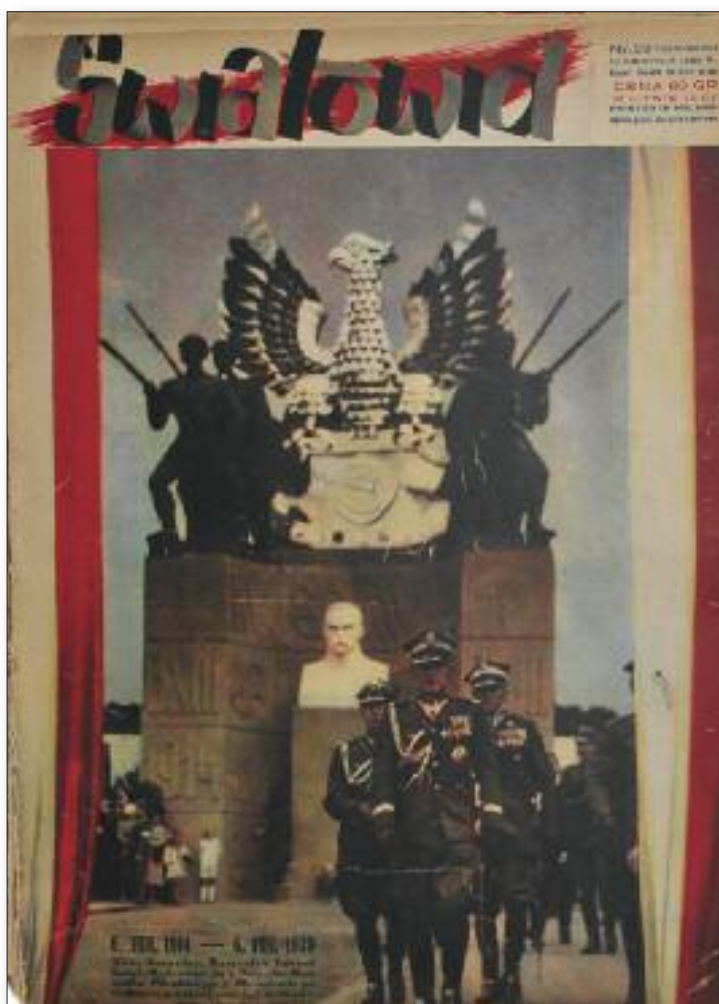

„Raz, Dwa, Trzy” jeden z najpopularniejszych periodyków sportowych, wydawany był od 1932 roku. „Przegląd Sportowy” towarzyszył sportowcom już od 1921 roku. Ostatni sierpniowy numer liczył tylko 4 strony i opowiadał głównie o meczu Polska-Węgry oraz o planowanych na rok 1940 Igrzyskach Olimpijskich.

Polacy mieszkający w Stanach Zjednoczonych żywo interesowali się sprawami macierzystego kraju. „Dziennik Chicagoski” był największą polonijną gazetą, ukazującą się od 1890 roku. Pod koniec lipca 1939 roku na pierwszych stronach zaczął coraz częściej zamieszczać alarmistyczne artykuły, przestrzegając przed nacjonalizmem niemieckim. W czasie wojny nie zaprzestał swej działalności i należał do najchętniej czytanych polskich gazet wydawanych poza krajem.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Na okładkach sierpniowych numerów ilustrowanego tygodnika „Światowid” dominowała tematyka patriotyczna, związana z przypadającą 6 sierpnia 25. rocznicą wymarszu Pierwszej Kompanii Kadrowej Legionów Józefa Piłsudskiego. Wewnątrz zaś, znajdujemy, obok lekkich – wakacyjno-ogórkowych doniesień z Polski i ze świata – informacje o narastającej atmosferze wojennego zagrożenia. W obliczu otaczających Polskę totalitaryzmów nadchodził kres pięknego, starego świata...

ZGINAŁ NA POSTERUNKU.

ZŁEŚCZYŃ - KRAMA SŁOŃCA I OMIWÓW

Z dzieł Achillejów

TRILYSIN

MASCARADE

L.T. DIVER

Wspokoju i na powietrzu...

ZAWSZE OODPE ZDJĘCIE.

GEVALET

Wód Kolonistich

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Rzeczpospolita była krajem wieloetnicznym, w którym mniejszości narodowe stanowiły aż 31%. Największą byli Ukraińcy (ok. 15%), zaś „Diło” najpoczytniejszą ukraińską gazetą, ukazującą się we Lwowie od 1881 roku. W numerze z 22 sierpnia, przeważają informacje zgodne z polską racją stanu. Na następnych stronach „Diło” uspokajało, że plotki o rozwiązaniu ukraińskich organizacji „Sokół” i „Prosvita” są całkowicie bezpodstawne i rząd polski nie ma wobec Ukraińców złych zamiarów.

„Diło” sympatyzowało z polityką UNDO, Ukraińskiej Partii Demokratycznej, która choć z pewnymi oporami, akceptowała współpracę z polskim rządem. W Sejmie RP zasiadało ok. 30 posłów UNDO, którzy w pierwszych dniach wojny akcentowali swoją lojalną postawę wobec Rzeczpospolitej. Obok gazeta rosyjskich emigrantów, wychodząca w Wilnie i w Warszawie, także lojalna wobec polskiego rządu.

Polscy Żydzi stanowili drugą, co do wielkości mniejszość narodową (ok. 10%). Najważniejszymi gazetami, pisanymi w alfabecie hebrajskim były: „Der Moment”, „Hajnt” i „Unzer Express”. Dwie pierwsze zostały założone jeszcze przed I wojną światową.

W obliczu zagrożenia państwa polskiego, „Der Moment” (po polsku „Chwila”) nawoływał: „Obywatele czytelnicy! Wszyscy stańcie do pracy przy kopaniu rowów obronnych”.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Niemiecka mniejszość w Polsce (ok. 3%) pomimo coraz większego zauroczenia ideologią Hitlera, cieszyła się aż do wybuchu wojny dużą tolerancją. W 1939 roku polscy Niemcy dysponowali ponad setką tytułów gazet i czasopism, a większość z nich, jak na przykład prezentowany „Freie Presse”, ledwie skrywały swe sympatie do nazizmu. Warto jednak dodać, że wśród polskich Niemców były także (choć stosunkowo niewielkie) partie antyhitlerowskie (Niemiecka Chrześcijańska

Partia Ludowa czy też Niemiecka Socjalistyczna Partia Pracy), a szczególnie ich członkowie brali nawet udział w obronie Warszawy! To właśnie dla takich czytelników redagowany był „Volkszeitung” i „Deutsche Tageszeitung”. Gazety prezentowane powyżej, mają datę 1 września, ale ich druk kończono dzień wcześniej.

W zawierzanym w Moskwie pakcie Ribbentrop-Mołotow, „Ilustrowany Kurier Codzienny” widzi zagrożenie dla pokoju i na pierwszej stronie prognozuje, że ZSRR i Niemcy z łatwością mogą porozumieć się mimo sprzecznych założeń ideologicznych. Na następnych stronach wiadomości podawane przez „Ikaca” są równie niepokojące.

Wciąż jednak trwa lato i dlatego ostatni numer przedwojenny tygodnika „Światowid” zamieszcza na okładce typowo wakacyjny obrazek.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Głańcuch wydarzeń prowadzący od marca przeszły rok do chwili obecnej, w stadium heroizmu i odwagi, wiodący do zwycięstwa, w najbliższym tygodniu a może nawet i do przetrwania państwa i ludności wojny i pokoju.

Kajwanicznym wydarzeniem ok. tygodnia jest podjęcie przez ośmiu państw (Anglię, Francję, Belgię, Holandię, Grecję, Czechosłowację, Polskę i Rumunię) decyzji o wojnie z Niemcami. Komunikat o wojnie, ogłoszony w Moskwie, wywołuje w Polsce i w całym świecie wielką radość i nadzieję. Wobec tego, pod przewodnictwem Właszywa, dalej kontynuują swoje prace.

Z wielką zaciekawieniem obserwujemy, jak i w Niemczech, w Berlinie, w tym czasie, w Norymberdze, na którym Niemcy mają odbyć swoje zgromadzenie.

Z polityczną sytuacją w państwach mobilizujących się, Niemcy powołują coraz to nowe rzesze i dywizje, zwiększają liczbę floty i fortyfikacji wzdłuż granic.

W tej chwili, jak dyplomatycznie skłonny jest do wojny, od których Niemcy domagają się powściągnięcia na przedmiar wojny, na wypadek wojny, Chcielibyśmy zobaczyć i wojnę Rumunów, aby powrócić do morza Czarnego i wycofać się w stronę Węgry, jednak nawet w tym kierunku, w kierunku, nie chcą

wypędzić wojsk niemieckich do swojego kraju, przez wiecie, czemu się taka postępowanie wojskowa akcja.

Na Dalekim Wschodzie państwa się ułbije przyjęło z pomocą Japonii, przewidywać systematycznie Anglię, organizując demonstracje zaty brytyjskie w Chinach z ostatnią przystąpieniem do bokołu Hong-Kong. Wielka Brytania, która do tej pory była pozbawiona pomocy, kierując na rzesze Japonii, obecnie szuka pomocy Stanów Zjednoczonych A. P. i Sowietów, pragnąc dozwalać rokowania, taktycznie i skłaniając na Wschód rzesze swojej floty wojennej.

Flota angielska znajduje się obecnie całkowicie na stopie wojennej. Także bardzo sprawnie podjęła organizowanie nowej armii angielskiej, powołanej do życia na podstawie ustawy o przywołaniu do służby wojskowej. B. minister Eden odbywa ćwiczenia, jako major rezerwy w Churchill, reprezentujący najbardziej radykalny obóz antykomunistyczny, dokonując wstąpienia, przegladu linii Maginota. Tak więc obaj wojenni metody starych w stosunku do Niemiec, przygotowują się do roli, jako nieśmiertelny, jak w niedługim czasie.

Polska zaś z bronią u nogi czeka na dalszy rozwój wypadków, wzbudając podziw opinii publicznej i jednością całego narodu.

Między wojną i pokojem

- 1) Pod przewodnictwem marszałka Woroszyłowa toczą się w Moskwie obrady angielsko-francusko-sowieckie.
- 2) Król rumuński Karel II, stoi twarzą o boku państw pokoju. Na zdjęciu widać wającego przegląd marynarzy.
- 3) Min. Ribbentrop wysiada na lotnisku w Moskwie.
- 4) W Masedoniu organizują Japończycy demonstracje antykomunistyczne.
- 5) Niemcy urządzili na morzu Bałtyckim ćwiczenia torpedowców z ostrym skutkiem.
- 6) Winston Churchill zwiadał linię Maginota w towarzystwie generała Frere.
- 7) Polska z bronią u nogi oczekuje rozwoju wypadków.
- 8) B. angielski minister Spraw Zagran. Eden odbywa obecnie ćwiczenia jako major rezerwy w Churchill.
- 9) Nadzysane do Gdańska szturmówki niemieckie sięgają niepokój w tym mieście.
- 10) Widmo krwawej bitwy wojennej, wstępującej nad światem.

Mimo pogodnej, wakacyjnej okładki – ostatni numer „Światowida” nie uciekał od poważnej tematyki. Na rozkładówce w środku numeru redakcja zamieściła materiał o złowieszczym tytule „Między wojną a pokojem”.

...ina, a pokojem

komisji wojskowej
 zimy króla, odby-
 1918 Photo, Londyn.
 Keystone - Berlin.
 Gault-Photo, Berlin.
 rzalaniem. Schemel
 Photo NYT
 major rezerwy,
 4 General, Londyn.
 gwiazdą nieo-
 1918 Photo, Londyn.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

„Robotnik” i „ABC” adresowane były do zupełnie innego czytelnika. Socjalista czytał „Robotnika” założonego jeszcze w XIX wieku. Zwolennik endecji kupował „ABC”, który zyskiwał mocno na popularności. Jednakże, różnice w postrzeganiu świata, tych dwóch gazet, były w przededniu wojny, coraz mniejsze, dostrzegalne jedynie na dalszych stronach.

W przedstawionych numerach analizowany jest pakt radziecko-niemiecki z 23 sierpnia („Robotnik”) oraz podawane są ogłoszenia mobilizacyjne („ABC”).

W tygodniku dla kadr NSDAP i oficerów SS informacji o bieżącej polityce jest niewiele. Nikogo nie zaskakuje, że „Der Schwarze Korps” reprezentuje hitlerowski kanon rozumowania, ale sposób podawania nazistowskich treści może zadziwić. Na pierwszej stronie odrealnione, natchnione i mistyczne niemal widzenie świata: „Tak jak upadł starożytny Rzym, przez grzechy pychy i samouwielbienia, jak upadły dawne Niemcy, przez brak jasnych celów, tak upadnie świat kapitalistycznego liberalizmu z jego pustką. My zaś zaczynamy marsz ku przyszłości. [...] Czym jest wojna – wyzwaniem życia!” Zapewne członkom SS łatwiej było mordować i prześladować, utożsamiając się z filozofią swojego tygodnika.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Dobry Wieczór - Kurier Czerwony - Piątek, 1 września 1939 r.

Ofiara serca i mienia dla obrońców Ojczyzny

Wielki bohater... ofiara serca i mienia dla obrońców Ojczyzny...

Straszny czwadek

Straszny czwadek... wczoraj w Warszawie...

Gospodyni kalendarza na wspaniałych słowach

Gospodyni kalendarza... wspaniałe słowa...

Pomoc dla rodzin rezerwistów w Warszawie

Pomoc dla rodzin rezerwistów... w Warszawie...

Zegluga na Widge

Zegluga na Widge... wczoraj w Warszawie...

Wielki bohater... ofiara serca i mienia dla obrońców Ojczyzny...

De habiet calque swiatla!

De habiet calque swiatla!... wczoraj w Warszawie...

Nowy rekord samochodowy

Nowy rekord samochodowy... wczoraj w Warszawie...

Sportowcy z KS Polonia kaplały łzami

Sportowcy z KS Polonia... kaplały łzami...

Piątkowy gość obywatelski wiodłelnia krambambury

Piątkowy gość obywatelski... wiodłelnia krambambury...

Cherzy na plus - table chęć pomagać przy obronie granic państwa

Cherzy na plus... table chęć pomagać przy obronie granic państwa...

Depesze z Berlina

Depesze z Berlina... wczoraj w Warszawie...

PALLADIUM - Dziś PREMIERA. JOAN CRAWFORD. BIAŁA KAWALKADA. James Stewart, Lew Ayres, Lewis Stone.

ATLANTIC DZIŚ PREMIERA! Królowa tańca ELEANOR POWELL. Uobleśne kobieci ROBERT YOUNG. Honobuku.

Apel P. R. K. w Rydzanowcu. Stacji włoskie i Gdyni do Szczecina.

ADRIA 75. KORSARZE POENOICY.

VICTORIA. WIEZIENIE KOBIECI. VIVIANE ROMANCE.

NAPOLEONATY. SZYFR 413.

IMPERIAL. Moja żona. Przemadanie.

ŚWIATOWID. Cierpienie kobiety. Wszyscy miłają ją.

W KINACH. TRZECH PODCHORĄZYCH.

Apel o pomoc dla rodzin rezerwistów. Z. Pankiewicz i S. J.

CASINO. Tam gdzie SŁOŃCE NIGDY NIE ZACHODZI. FAIRBANKS & RATHBONE.

A JEDNAK U NAS NAJWESELEJ! TEATR TYP TOP. Czytajcie KINO.

W datowanym na 1 września 1939 roku piątkowym wydaniu dziennika „Dobry Wieczór – Kurier Czerwony”, wewnętrzne kolumny numeru zapelniały materiały zredagowane tuż przed niemiecką napaścią. Obok informacji o przygotowaniach Warszawiaków do ewentualnej wojny, znajdujemy więc ogłoszenia zapraszające do stołecznych kin na porojekcje najnowszych przebojów filmowych.

WIECH
Nowe 16 punktów
 Giełdarskiego wyznaczenia

Wielki sukces w historii giełdy polskiej odnotowano w dniu 15 września 1939 r. Giełda w Warszawie osiągnęła wówczas 16 punktów, co jest rekordem w jej historii. Wynik ten jest wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim wzrostu kursów akcji i obligacji państwowych.

Wzrost ten jest wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim wzrostu kursów akcji i obligacji państwowych. Jest to znakomitą wiadomością dla inwestorów i świadczy o stabilności gospodarki polskiej.

Wyszczół i mięsa
 nie zabraknie

Wyszczółki i mięsa nie zabraknie. Władze państwowe zapewniają, że zapasy są wystarczające i że nie ma powodów do niepokoju.

Katastrofa na kolejce
 Jabłonna - Warszawa

Katastrofa na kolejce Jabłonna - Warszawa. Wskazywane przyczyny i skutki zdarzenia. Wskazywane przyczyny i skutki zdarzenia.

Wielka wygrana
 w loterii państwowej

Wielka wygrana w loterii państwowej. Zwycięzca otrzymał kwotę 100 000 zł. Wskazywane szczegóły wygranej.

Otlary
 w wojnie polsko-radzieckiej

Otlary w wojnie polsko-radzieckiej. Wskazywane szczegóły walk i strat. Wskazywane szczegóły walk i strat.

RIALTO DZIS INAUGURACYJNA

Claudette COLBERT
James STEWART
SWIAT JEST PIĘKNY
 W. S. VAN DYKE

GIMNAZJUM MĘSKIE
ALEKSANDRA KOZICKIEGO
 ul. Długa 10

Wawer - Anin, Adamów - Zalesie
 Pomysł o przyszłości

Ruch osobowy
 na kolejach

Ruch osobowy na kolejach. Wskazywane szczegóły kursów i zmian. Wskazywane szczegóły kursów i zmian.

WIDOWISKA
 WARSZAWY

WARSZAWA
 Wskazywane szczegóły wydarzeń.

WARSZAWA
 Wskazywane szczegóły wydarzeń.

WARSZAWA
 Wskazywane szczegóły wydarzeń.

WARSZAWA
 Wskazywane szczegóły wydarzeń.

WARSZAWA
 Wskazywane szczegóły wydarzeń.

WARSZAWA
 Wskazywane szczegóły wydarzeń.

OPETANI
 CZYLI O NIEMIECZANKI

OPETANI CZYLI O NIEMIECZANKI. Rozdział pierwszy. Wskazywane szczegóły fabuły. Wskazywane szczegóły fabuły.

OPETANI CZYLI O NIEMIECZANKI. Rozdział drugi. Wskazywane szczegóły fabuły. Wskazywane szczegóły fabuły.

OPETANI CZYLI O NIEMIECZANKI. Rozdział trzeci. Wskazywane szczegóły fabuły. Wskazywane szczegóły fabuły.

Ciekawostką jest kolejny odcinek powieści sensacyjno-obyczajowej „Opętani” – którą (pod pseudonimem Zdzisław Niewieski) napisał „dla grosza”, zmierzający właśnie do Argentyny na pokładzie transatlantyku... Witold Gombrowicz.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

Rytinis LIETUVOS AIDAS

10c.

ISTEIGTAS MONTINE P. VAN NELLE 1917-18

Nr. 494 (4896)

PENKTADEŠIS RUGSĖJO I D.

1939 (XIV) m.

Leidžia A.Š. KRZYMIA. Grotis, Lituva, ul. 20. Spausdina A.B. RAZANČIUS. Spausdinti V.Š. Vilniaus apskr. spaustuose. Adresas: 20130. Tel. Nr. 205-20.

Šios laiško kaina 6 valerių. Redakcijos adresas: Grotis, p. 20 205-20 ir 205-21. Išrašymai: 100 k. per mėnesį. Prieš išsiųsiant laiškus, būtina išsiųsti užsienio.

KO VOKIETIJA REIKALAUJA IŠ LENKIJOS

Dancigas turys grįžti prie reicho tučtuojau. Koridoriuie turėtų būti plebiscitas

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Mobilizacija Anglijoje

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Belgija toliau mobilizuojasi

Londonas IX 1 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Nepalaujami incidentai Lenkijos Vokietijos pasienyje

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Lenkų sukilimas Gleiwitze?

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Lenkai tas žinias griežtai paneigia

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Telefoniniai pranešimai iš Dancigo ir Varšuvos 4 pusl.

Londonas VIII 21 d. E.Š. Tiesiogiai pasiekti ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti. Tiesioginiai ryšiai tarp Londono ir Berlyno, kaip ir tarp Londono ir Varšuvos, yra visiškai nutraukti.

Litewska gazeta ukazująca się w Kownie reprezentowała stanowisko rządu litewskiego. Na pierwszej stronie informowała o żądaniach niemieckich wobec Polski i o sytuacji w Gliwicach.

WOJNA!

Narodowe Archiwum Cyfrowe

*Wojska niemieckie łamią szlaban graniczny w miejscowości Kolibki, 1 września 1939 roku.
Die deutschen Soldaten brechen einen Grenzschlagbaum im Grenzort Kolibki, 1. September 1939
Kolibki border crossing at dawn September 1st, 1939 – Germans entering Poland
Пограничная застава в Колибках. 1 сентября 1939 года, на рассвете, немцы вторгаются в Польшу.*

W nocy 1 września III Rzesza napadła na Polskę. Wojska niemieckie mające ogromną przewagę w uzbrojeniu (stosunek ilości samolotów 5: 1, armat 3,5: 1, czołgów 3,5: 1) i w ludziach (2: 1) szybko wdzierają się w terytorium Rzeczypospolitej. Armia polska stawiała twardy i bohaterski opór, który jednak nie na wiele się zdał. W ciągu kilku pierwszych dni wojska najeźdźcy zdobyły Śląsk, Częstochowę, Bydgoszcz, wygrywając przygraniczne bitwy. Społeczeństwo polskie nie traciło ducha, z nadzieją i entuzjazmem przyjmując informacje o wypowiedzeniu w dniu 3 września, przez Anglię i Francję wojny Niemcom.

In der Nacht am 1. September 1939 drang die Armee Hitlers in das Territorium Polens. Das Mächteungleichgewicht war nur allzu krass: die Deutsche Armee übertraf die polnischen Kräfte hinsichtlich der Anzahl von Flugzeugen (5: 1), von Panzern (3,5: 1) sowie von Soldaten (2: 1). Die Polen verteidigten das Land heldenhaft und leisteten harten Widerstand, der jedoch nicht viel brachte. Die deutsche Armee eroberten die polnischen Territorien blitzschnell. Die Angreifer, nachdem sie Kämpfe an der Grenze gewannen, eroberten während der ersten ein paar Tage Schlesien, Tschenschow und Bromberg besetzt. Das polnische Volk verlor den Mut nicht und mit Hoffnung und Begeisterung empfing die Kriegserklärung Großbritanniens und Frankreichs gegen Deutschland vom 3. September.

On the night of September 1st, 1939 Nazi Army attacked Poland. Wehrmacht units, taking advantage of an overwhelming superiority in arms were rapidly advancing through the territory of the Polish Republic. The Polish Army was putting up a strong and heroic resistance but all in vain. During the first few days the invaders won the battles on the borders, conquered Silesia, Częstochowa and Bydgoszcz. Polish people didn't lose heart and welcomed information about England and France declaring war on Germany on September 3rd with hope and enthusiasm.

Ночью 1 сентября гитлеровцы напали на Польшу. Части вермахта, имевшие огромный перевес в военной технике (в самолетах 5:1, артиллерийских орудиях 3,5:1 и танках 3,5:1, а в живой силе 2:1), быстро продвигались вглубь страны. Войско Польское оказывало решительное и героическое сопротивление, которое, однако, не много дало. За первые несколько дней войска агрессора захватили Силезию, Ченстохов, Быдгош, выиграв приграничные сражения. Польское общество не теряло бодрости духа, с надеждой и энтузиазмом приветствуя объявление 3 сентября Англией и Францией войны Германии.

KALENDARIUM

1 IX 1939 ► Uderzenie wojsk Rzeszy Niemieckiej na Polskę rozpoczyna II wojnę światową. W agresji biorą także udział wojska Republiki Słowackiej. ► Poseł Słowacji w Polsce wypowiada posłuszeństwo swojemu rządowi. ► Wcielenie Gdańska do Rzeszy Niemieckiej. ► Litwa ogłasza neutralność. ► Włochy ogłaszają deklarację „non-belligeranza” („nie podejmą inicjatywy działań wojennych”). ► Dywizjon polskich kontrtorpedowców (ORP „Błyskawica”, ORP „Burza” i ORP „Grom”) przybywa do Wielkiej Brytanii, stając u boku Royal Navy już dwa dni przed wejściem Wielkiej Brytanii do wojny ► Pierwszy terrorystyczny niemiecki nalot bombowy na otwarte miasto (Wieluń) pociąga za sobą 1200 ofiar śmiertelnych (7% mieszkańców) i zniszczenie 75% zabudowy miejskiej. ► Pierwsza faza kampanii wrześniowej (do 3 IX) – polskie działania obronne na przedpolu głównej pozycji. ► Pod Mokrami bój Wołyńskiej Brygady Kawalerii. ► Pod Krojantami szarża 18. pułku ułanów Pomorskich. ► W Gdańsku kapitulacja obrońców Poczty Polskiej. ► Oddziały niemieckie i słowackie zajmują Zakopane.

2 IX 1939 ► W Warszawie ostatnie posiedzenia Sejmu i Senatu RP. ► Pod Jordaniem bój 10. Brygady Pancerno-Motorowej. ► Pod Wschową wypad rozpoznawczy żołnierzy 55. pułku piechoty i ułanów 17. pułku ułanów Wielkopolskich przez granicę polsko-niemiecką (8 km w głąb Rzeszy). ► Obrona Węgierskiej Górki (2 i 3 IX). ► Oddziały niemieckie zajmują Oświęcim. ► Uruchomienie niemieckiego obozu koncentracyjnego Stutthof (Sztutowo).

3 IX 1939 ► Wielka Brytania i Francja wypowiedają wojnę Rzeszy Niemieckiej. ► Dekret Prezydenta RP o utworzeniu Legionów Czeskiego i Słowackiego w Polsce. ► Luftwaffe zatapia największą jednostkę Polskiej Marynarki Wojennej (stawiacz min ORP „Gryf”) i kontrtorpedowiec ORP „Wicher”. ► Oddziały niemieckie zajmują Częstochowę i Katowice. ► Pierwsi jeńcy polscy trafiają do Stalagów Lamsdorf (Łambinowice) i Stalack (Stabławka). ► W Bydgoszczy żołnierze polscy w odwet za ostrzelanie przez dywersantów niemieckich zabijają i rozstrzeliwują około 100 Niemców (propaganda niemiecka nazywa te wydarzenia bydgoską krwawą niedzielą (Bromberger Blutsonntag)).

W bombardowanej już Polsce, pierwszego dnia wojny, wiele gazet, zwłaszcza lokalnych, informowało o... zbrojeniu się Hitlera, o gotowości Wojska Polskiego na wypadek ataku i o inicjatywach pokojowych. Były to informacje uzyskane przez poszczególne redakcje jeszcze przed hitlerowskim atakiem.

Druk kończono rano, gdy sytuacja w świecie zupełnie się zmieniła. Do gazet podających wiadomości już nieaktualne należała także „Polska Zbrojna”, najstarsze w Polsce pismo dla wojskowych ukazujące się od 1921 roku.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Gazety wychodzące w rejonach przygranicznych w wielu przypadkach nie zdążyły zostać rozprowdzone. Np. Katowice już pierwszego dnia zostały zajęte przez wojska hitlerowskie, a najeźdźcy skonfiskowali niesprzedane egzemplarze polskich gazet.

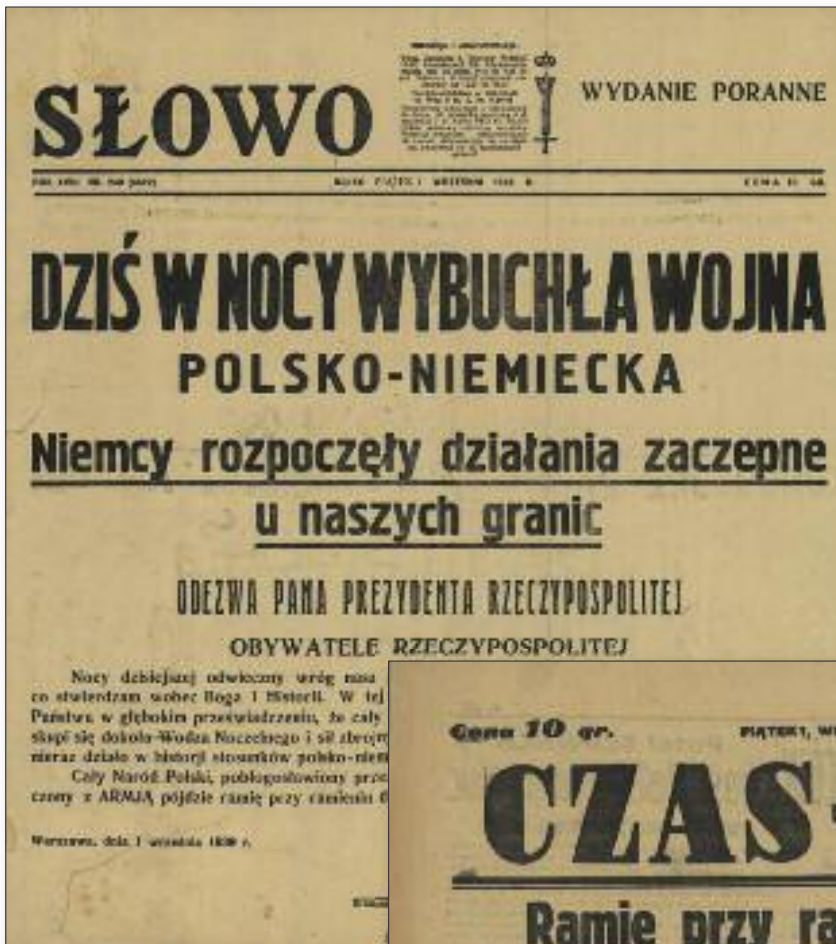

Największą żydowską gazetą drukowaną po polsku i wydawaną od 1923 roku w Warszawie był „Nasz Przegląd”. Cieszył się opinią wyważonego i zawsze dobrze poinformowanego dziennika. W nocy, gdy rozpoczęła się wojna, najwyraźniej w ostatniej chwili, zmieniono pierwszą stronę, całą przeznaczając na reklamy, czego nie zrobiono nigdy w historii „Naszego Przeglądu”.

Na drugiej stronie gazeta zamieszcza dramatyczny apel rabinów „o powszechne modlitwy w świątyniach żydowskich za pomyślność Najjaśniejszej Rzeczypospolitej”. W numerze z 3 września na pierwszej stronie jest stanowisko klubów parlamentarnych mniejszości żydowskiej i ukraińskiej, nawołujące do wspierania Państwa Polskiego.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Jedną z najpoczytniejszych gazet wileńskich było „Słowo”, istniejące od 1922 roku. O wojnie poinformowało zupełnie odchodząc od dotychczasowej szaty graficznej. Pierwsza strona wyglądała jak plakat. „Słowo” uznawane było za organ miejscowych konserwatystów. Redaktorem był znany publicysta Stanisław Cat-Mackiewicz (1896-1966).

Obok inna gazeta konserwatywna – „Czas – 7 wieczór”, na pierwszej stronie zamieszczająca Matkę Boską i orędzie Prezydenta RP Ignacego Mościckiego.

Warszawa, piątek 1 września 1939 r. W. Nr. 243. Str. 9

GONIEC WARSZAWSKI

10 GR

Bandycki najazd armii niemieckiej bez wypowiedzenia wojny na ziemię Rzeczypospolitej Polskiej

Oredzie Prezydenta Rzeczypospolitej

Obywateli Rzeczypospolitej!

Nocy dzisiejszej odwieczny wróg nasz rozpoczął działania zaczepne wobec Państwa Polskiego, co stwierdzam wobec Boga i historii. W tej chwili dziejowej zwracam się do wszystkich obywateli Państwa w głębokim przedświadczeniu, że cały Naród w obronie swojej Wolności, Niepodległości i Honoru skupi się dookoła Wodza Naczelnego i Sił Zbrojnych, oraz da godną odpowiedź napastnikowi, jak to się już nieraz działo w historii stosunków polsko-niemieckich.

Cały Naród Polski, pobłogosławiony przez Boga, w walce o swoją świętą i słuszną sprawę, zjednoczony z Armią pójdzie ramię przy ramieniu do boju i pełnego zwycięstwa.

(-) **IGNACY MOŚCICKI**
Prezydent Rzeczypospolitej

Warszawa, dnia 1 września 1939 r.

Pierwszy komunikat

ŚWIĘTY BOŻE

Utworzenie Gdańskiej Brygady Obrony Narodowej

Dwie wysokonakładowe gazety o nieco innym profilu politycznym. „Goniec Warszawski” założony w 1935 roku przez kręgi zbliżone do narodowych demokratów, był jednak umiarkowaną opozycją i podkreślał swą niezależność. Redagowany dynamicznie, często nie gardził sensacją. Jego odpowiednikiem po lewej stronie sceny politycznej był „Kurier Poranny” założony już w 1877 roku.

Ultimatum W. Brytanii - Neutralność Włoch

Nr 212. W. - WARSZAWA, 2 WRZESIA 1939 R., SOBOTA. Str. LXIX

KURIER PORANNY

Cent w całej Polsce 20 groszy

Oredzie Prezydenta R. P. do narodu polskiego

Idziemy do boju i pełnego zwycięstwa

ROZKAZ NACZELNEGO WODZA

Marszałek Smigły-Rydz Naczelnym Wodzem Armii i następcą P. Prezydenta Rzplitej

KOMUNIKAT SZTABU NACZELNEGO WODZA Nr 1

Po rozpoczęciu wojny obie gazety pisały podobnie. Na pierwszych stronach podały komunikaty wojenne zamieszczając fotografie Prezydenta RP i Wodza Naczelnego.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

MAŁY DZIENNIK

WARSZAWA
1939 ROK V • NUMER 343

**Ludność cywilna celem ataków lotniczych
NIEMCY BOMBARDUJĄ
miasta, uzdrowiska i pociągi ewakuacyjne**

Polska uszanuje neutralność Litwy

Stan wojenny w całym Państwie

Neutralność Włoch

Anglia zawiadomiła o niezachwaniu

Wojna światowa wybuchła

Anglia i Francja wypowiedziały wojnę Niemcom

Historyczna mowa Chamberlaina

Niemcy odrzuczy ultimatum Francji

Gabinet wojenny w Anglii

Australia w stanie wojny

„Mały Dziennik” wydawany był od 1935 roku przez franciszkanów z Niepokalanowa (m.in. przez ks. Maksymiliana Kolbe). Wysokonakładowy, reprezentował orientację prawicy narodowej. Niejednokrotnie, antysemickie artykuły tej gazety, wywoływały oburzenie środowiska liberalnego. Od 1 września 1939 roku, wrogiem „numer 1” dla „Małego Dziennika” stają się faszystowskie Niemcy.

WARSZAWSKI DZIENNIK NARODOWY

Wojna światowa wybuchła
Anglia i Francja wypowiedziały wojnę Niemcom

Historyczna mowa Chamberlaina

Niemcy odrzuczy ultimatum Francji

Gabinet wojenny w Anglii

Australia w stanie wojny

Obok „Warszawski Dziennik Narodowy” reprezentujący podobne środowisko polityczne. W czwartym dniu napaści niemieckiej na Polskę, jako jeden z pierwszych dostrzega, że konflikt jest „wojną światową”.

„Freiburger Zeitung” donosi obywatelom III Rzeszy o wybuchu wojny i 1 września w artykule „Interwencja na rzecz prawa” pisze: „Czas dyskusji minął. [...] Zbyt długo niemiecka Rzesza przekonywała władze kraju, w którego rękach było rozstrzygnięcie o wojnie i pokoju, że z naturalnych powodów, zmuszona jest naprawić błędy traktatu wersalskiego”. Na tej samej stronie gazeta pisze: „Idziemy dzisiaj naprzód [...] i pokładamy twardą jak skała nadzieje w naszym Führerze”.

„Völkischer Beobachter” (organ NSDAP) prezentuje zdjęcia z pierwszych dni wojny.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

„Izvestia” założona w 1917 roku, była oficjalnym organem władzy radzieckiej. W numerze z 1 września informuje o ratyfikacji paktu Ribbentrop-Mołotow i przekonuje o rozlicznych dobrodziejstwach tego porozumienia. O wybuchu wojny dziennik poinformował 2 września i to wcale nie na pierwszej stronie. Czołowa radziecka gazeta, była jedną z nielicznych w Europie, dla której wybuch wojny nie należał do na tyle istotnych wydarzeń, by znaleźć się na pierwszej stronie.

Gazeta włoska założona w 1876 roku. We wrześniu 1939 roku „Corriere della Sera” (po polsku „Kurier Wieczorny”) komentuje wybuch wojny z punktu widzenia polityki Mussoliniego. Przedstawiane są „rozsądne” propozycje Hitlera, na które Polska nie chciała przystać. W późniejszych numerach tej czołowej gazety włoskiej, zdarzały się artykuły współczujące Polakom i litujące się nad losem obywateli II Rzeczypospolitej, ale ostatecznie, „to przecież rząd polski był temu winien, bo mógł zgodzić się na propozycje niemieckie”. Dziennikarzem wyjątkowym, sympatyzującym z Polską, był Alceo Valcini, po wojnie autor kilku książek opisujących swój pobyt w Polsce jako korespondenta wojennego „Corriere Della Sera”.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Gazeta francuska założona w 1825 roku. Największy tytuł w numerze z 2 września głosi „Niemcy bez wypowiedzenia wojny atakują Polskę”, a w komentarzu jeden z dziennikarzy nazywa to zbrodnią („Le Crime”). W tym samym numerze znany pisarz Andre Maurois (1885-1967) zamieścił artykuł, w którym uważa, że świat zbyt długo przymykał oczy na niemieckie bezprawie. Dzień wcześniej historyk Georges Goya (1869-1939) przedstawiał na łamach tej gazety historię Gdańska i udawał, że Gdańsk powinien być polski. „Le Figaro” zamieściło też zdjęcie trzech marszałków sojuszniczych armii, w tym Edwarda Rydza-Śmigłego.

WEEKLY PUBLISHED BY THE DAILY MIRROR LTD., 1, ABchurch Lane, LONDON, E.C. 4, ENGLAND.
Daily Mirror
No. 11,134 4 ONE PENNY
Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

HITLER'S TERMS-DANZIG AT ONCE CORRIDOR VOTE

GERMANY'S TERMS FOR SETTLING THE POLISH CRISIS WERE ANNOUNCED OVER THE BERLIN RADIO LAST NIGHT. HITLER DEMANDS THE RETURN OF DANZIG AT ONCE AND A PLEBISCITE ON THE CORRIDOR AT THE END OF TWELVE MONTHS, TO DECIDE WHETHER IT SHALL REMAIN POLISH.

The terms, writes the "Daily Mirror" Diplomatic Correspondent, will not prove acceptable to the Poles or to Britain and France. And the German Government last night announced that as no reply had been received they considered their proposals rejected.

Their significance is in the fact that Hitler has modified his earlier demands, realising that if war comes Germany must fight again on two fronts.

Here are the terms, set out in a sixteen-point programme:-

1. The Free City of Danzig, as a matter of the greater German economy and the economic well of its population, shall return to the Reich administratively and politically.

2. The Corridor will remain under an international guarantee to belong to Germany or Poland. For this purpose a plebiscite will be held.

3. Those entitled to vote in this plebiscite will be all Germans and Poles who have been resident in the Corridor since January 1, 1918, or have been born there.

4. All Germans who have been expelled from the Corridor or were forced to leave will return there in order to cast their vote.

"Must Leave Corridor"

5. In order to guarantee an efficient and prompt form of justice, an international commission will be set up, similar to that which operated during the Danzig plebiscite. It will consist of representatives of Great Britain, France, Poland and Great Britain. The commission will exercise supervisory rights in the territory.

6. All Polish railways, military and other installations have to leave the Corridor at the shortest possible notice, except at Danzig, which will remain extrajurisdictionally Polish. The exact frontier between Germany and Germany will have to be determined through agreement between Britain and Warsaw.

7. The plebiscite shall not take place before a lapse of twelve months.

Road, Rail Demands

8. In order to maintain communication between Germany and East Prussia before and during the plebiscite, Germany will be granted a railroad and a motor road through the Corridor for her exclusive use.

9. The plebiscite will be decided by a simple majority of votes.

10. In order to guarantee the safety of traffic, between Germany and East Prussia, the plebiscite should result in a partition of the Corridor, such as would divide the

'We Stand Firm' - France

The French Cabinet, in an urgent two and a half hour meeting last night, reaffirmed its readiness to support Poland in case of aggression. A brief statement issued after the meeting said merely that M. Daladier had given the Ministers "a detailed explanation of the international situation."

Ministers today unanimously agreed that France's position is to have modern European ally must be kept. - Associated Press.

Britain Calls Up More Men

THE British Government decided yesterday to mobilise naval mobilisation, call up more Army and Air Force men, and put A.R.P. emergency control into action. Just after 4 p.m. the Prime Minister issued this announcement from No. 10, Downing-street:-

"IN CONTINUATION OF MEASURES ALREADY ADOPTED, IT HAS BEEN DECIDED TO COMPLETE NAVAL MOBILISATION AND TO CALL UP THE REMAINDER OF THE REGULAR ARMY RESERVE AND SUPPLEMENTARY RESERVE.

"A FURTHER NUMBER OF ROYAL AIR FORCE VOLUNTEER RESERVES WILL BE CALLED UP.

"Officers and men should await further instructions, which will be made public immediately by each of the three Service departments."

Meanwhile, instructions were being sent to local authorities to set up A.R.P. emergency control. Work on public shelters is to be accelerated by twenty-four-hour shifts; completed covered trenches are to be opened up; twenty per cent. of whole-time members of the A.R.P. services are to be called up, including the Auxiliary Fire Service.

We Are Strong and Ready

A new defence reputation makes it an offense for anyone to buy more than a week's supply of food. The order does not mean there is a food shortage.

Earlier, the Government announced that 3,000,000 women, children, and special cases are to be evacuated, beginning this morning, from London and a number of cities and towns in England and Scotland.

These moves, it is stressed, do not mean that war is inevitable. They are purely precautionary. The Government appeals to the nation to go on being "quietly confident."

BRITAIN IS BEING KEPT STRONG AND READY.

Lord Halifax, Foreign Secretary, saw the King for an hour at Buckingham Palace last night.

Continued on Back Page

The Bridle Pair

They're riding for a fall. He is falling for her and she has fallen for his cigarettes. That's because they are Gold Flake. Ever since women became aware of the flavor of Gold Flake—the distinctive flavor of the really fine Virginia tobacco of which they are made—nothing but Will's Gold Flake will satisfy them.

WILL'S GOLD FLAKE

is the man's cigarette that women like

N.B. You can get Will's Gold Flake CIGARETTES at all good stores.

Continued on back page

Numer z 1 września drukowany był w nocy, gdy mijały ostatnie godziny pokoju. Gazeta jednoznacznie przeciwstawia się Hitlerowi. „Sprawa polska jest też sprawą Wielkiej Brytanii” – pisze dziennik. W czwartym dniu wojny „The Daily Mirror” wślawił się wydrukowaniem listu gończego za... mordercą Adolfem Hitlerem. Ciekawostką jest fakt, że kilka lat wcześniej, gazeta ta wspierała Brytyjską Unię Faszystów. Gdy pod koniec lat trzydziestych zmieniła właściciela, zmieniła także swą orientację polityczną o 180 stopni.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Gdy 1 września o 4.45 pancernik niemiecki „Schleswig-Holstein” rozpoczął ostrzał Westerplatte, w Stanach Zjednoczonych trwał jeszcze ostatni dzień sierpnia i była 22.45. Dlatego też poranna prasa amerykańska, która ukazała się pierwszego dnia wojny mogła przygotować dokładne informacje. Niemal całe pierwsze strony były poświęcone wojnie.

„The Washington Post” – największa amerykańska gazeta, wychodziła w Waszyngtonie od 1877 roku. Obok „The New York Times”, założony w 1851 roku, szczylił się tym, że w końcu I wojny światowej otrzymał za artykuły wojenne pierwszą nagrodę Pulitzera.

Chicago było miastem zamieszkałym przez liczną emigrację polską i być może dlatego „Chicago Daily Tribune” (wychodząca od połowy XIX wieku) nie ukrywała swych sympatii dla II Rzeczypospolitej. 1 września z Europy ciągle napływały nowe informacje o wybuchu wojny, dlatego treść czołówki gazety zmieniała się z wydania na wydanie.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

THE BRANDY
OF QUALITY AND AGE

CASINO
BATH SALON
(Corner Strand, Warsaw)

THE PALESTINE POST

JERUSALEM

FRIDAY, SEPTEMBER 3, 1939

PRICE 25c

No Negotiations with Invaders

130 POLES KILLED IN FIRST DAY'S AIR ATTACKS

DEFENDING FORCES OF THE POLISH AIR FORCE were based in both Poland and Western provinces.

123 The first day's air attacks on Poland were based in both Poland and Western provinces. The Polish Air Force was based in both Poland and Western provinces. The Polish Air Force was based in both Poland and Western provinces.

124 The Polish Air Force was based in both Poland and Western provinces. The Polish Air Force was based in both Poland and Western provinces. The Polish Air Force was based in both Poland and Western provinces.

POLES URGED TO RESIST INVASION

PREMIER RUSKOCZ
MORRISON

125 The Polish Government has urged the Polish people to resist the invasion. The Polish Government has urged the Polish people to resist the invasion.

126 The Polish Government has urged the Polish people to resist the invasion. The Polish Government has urged the Polish people to resist the invasion.

FRANCE WILL STAND BY PLEDGE

M. LERMITE
ADDRESS TO SENATE

127 M. Lermite, French Minister of Foreign Affairs, has addressed the French Senate. M. Lermite, French Minister of Foreign Affairs, has addressed the French Senate.

128 M. Lermite, French Minister of Foreign Affairs, has addressed the French Senate. M. Lermite, French Minister of Foreign Affairs, has addressed the French Senate.

GERMANY MUST WITHDRAW FORCES FROM POLAND FIRST

FRANCIS PEARSON
DEFIANT STATEMENT

129 Francis Pearson, British Minister of Foreign Affairs, has issued a defiant statement. Francis Pearson, British Minister of Foreign Affairs, has issued a defiant statement.

130 Francis Pearson, British Minister of Foreign Affairs, has issued a defiant statement. Francis Pearson, British Minister of Foreign Affairs, has issued a defiant statement.

1,400 REFUGEES LAND AT TEL AVIV BEACH

THREE KILLED BY NAZI BOMBERS

131 The British Embassy in London has announced that 1,400 Polish refugees have landed at Tel Aviv Beach. The British Embassy in London has announced that 1,400 Polish refugees have landed at Tel Aviv Beach.

132 The British Embassy in London has announced that 1,400 Polish refugees have landed at Tel Aviv Beach. The British Embassy in London has announced that 1,400 Polish refugees have landed at Tel Aviv Beach.

REIGANDS IN WHITE SUFFRAGANITIES

AGREEMENT

133 The British Government has agreed to provide white suffraganities for Polish refugees. The British Government has agreed to provide white suffraganities for Polish refugees.

134 The British Government has agreed to provide white suffraganities for Polish refugees. The British Government has agreed to provide white suffraganities for Polish refugees.

ITALY TO STAY NEUTRAL

DECLARATION

135 Italy has declared its neutrality in the current conflict. Italy has declared its neutrality in the current conflict.

136 Italy has declared its neutrality in the current conflict. Italy has declared its neutrality in the current conflict.

PARLIAMENT PASSES CORDONNOTE VOTE

DECLARATION

137 The British Parliament has passed a cordonnote vote. The British Parliament has passed a cordonnote vote.

138 The British Parliament has passed a cordonnote vote. The British Parliament has passed a cordonnote vote.

AFTER MIDNIGHT

139 After midnight, the situation in Poland remains grim. After midnight, the situation in Poland remains grim.

140 After midnight, the situation in Poland remains grim. After midnight, the situation in Poland remains grim.

THE ANGLO-FRENCH ULTIMATUM

TEST OF RESOLUTION

141 The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution. The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution.

142 The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution. The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution.

THE ANGLO-FRENCH ULTIMATUM

TEST OF RESOLUTION

143 The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution. The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution.

144 The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution. The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution.

THE ANGLO-FRENCH ULTIMATUM

TEST OF RESOLUTION

145 The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution. The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution.

146 The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution. The Anglo-French ultimatum to Germany is a test of resolution.

Dziennik ukazujący się od 1932 roku w Jerozolimie i Tel Awiwie. Wydawany przez żydowskie koła syjonistyczne dbał o poprawność polityczną. Numer z 3 września stara się być obiektywny, podając polską i niemiecką wersję wydarzeń z pierwszych dni konfliktu. Wyczuwa się jednak, że „The Palestine Post” sympatyzuje z Polakami, nazywa Niemców najeźdźcami. Na pierwszej stronie reportaż o przyjęciu żydowskich uciekinierów z Europy, wśród których byli także obywatele polscy.

Express Poranny

10

W pierwszych bohaterskich bojach zniszczyliśmy 100 czołgów straciliśmy 37 samolotów wroga Nieustraszone „Lwy Westerplatte” bronią się

Komunikat sztabu Naczelnego Wodza nr 2

Anglia i Francja przed wypowiedzeniem wojny

Koniec stosunków dyplomatycznych między Polską a Rzeszą

Czas bohaterom z Westerplatte

Pod butem fałszywego proroka

„W imię Boże do zwycięstwa”
Podniosła manifestacja Sejmu wśród huku dział polskich

Ultimatum brytyjskie w Berlinie
Mowa min. Halifaxa w Izbie Lordów

Kościół katolicki wobec dziesiętej rozprawy

W ciągu 1 godzin zmazał Burckhardt apokryf Odwołań

Rok szkolny od 11 września

Powszechną mobilizację zatwierdziła Izba Gmin

O tożsamość świata
W Europie wybuchnie wojna
Opowiada prezydent Francji

Wielki i słomny gwiaz

Obrazy koła parlamentarnego OZN o sytuacji międzynarodowej

Wojna! W pierwszych bohaterskich bojach zniszczyliśmy 100 czołgów straciliśmy 37 samolotów wroga Nieustraszone „Lwy Westerplatte” bronią się

Gazeta z nadzieją liczyła na przystąpienie Anglii i Francji do wojny. Związana z obozem piłsudczykowskim, wśród najważniejszych informacji na pierwszej stronie odnotowała spotkanie polityków Obozu Zjednoczenia Narodowego (OZN). „Express Poranny” wychodził od lat dwudziestych, jego redaktorem był jeden ze współzałożycieli OZN – Henryk Butkiewicz (1889-1962).

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Gazety te, jak i cała walcząca Polska, z radością ogłaszały rychłą pomoc sojuszników. Krzepiły społeczeństwo powtarzanymi komunikatami o strąceniu 37 samolotów wroga i zniszczeniu 100 czołgów.

Przez kilka dni pojawiać się też będą informacje o bohaterskiej postawie żołnierzy z Westerplatte.

W okresie dwudziestolecia stosunki polsko-rumuńskie rozwijały się bardzo dobrze, a przedstawiciele obu krajów nawzajem obdarowywali się medalami i wysokimi odznaczeniami. Nic więc dziwnego, że w prasie rumuńskiej znajdziemy sporo zrozumienia dla sytuacji Polski w pierwszych dniach września 1939 roku.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Gazety portugalskie współczuły Polakom. „Diario de Noticias” w specjalnym dodatku już 1 września informuje o wybuchu wojny, zamieszczając fotografie Piłsudskiego, Mościckiego i Wodza Naczelnego.

„Jornal de Noticias” donosi o bombardowaniach polskich miast.

P.101.923 Arch.

DRUGIE WYDANIE.

Nr. 1547 NIEDZIELA, 3. WRZESNIA 1939. ROK VI

CHWILA

BIULENNIK DLA SPRAW POLITYCZNYCH
SPOŁECZNYCH I KULTURALNYCH
WYDANIE WIECZORNE

CENA EGZEMPLARZA 10 GROSZY

REDAKCJA I ADMINISTRACJA UL. PIOTRÓW 10 W WARSZAWIE P. O. B. 1000
TELEFONY REDAKCJI 2000 I 2001. * ADMINISTRACYJNE 10-04
KANTYK CENY DROBNE, PRZYBIORCZYSTWA I SPRAWDZALNE
TEL. 20-08 * ADRES DLA PRZESYŁKI PRZEKAZAĆ DO REDAKCJI

KRAJOWA KASAPNIA: ul. Piłsudskiego 10 w Warszawie
KRAJOWA KASAPNIA: ul. Piłsudskiego 10 w Warszawie

FRANCJA W STANIE WOJNY Z NIEMCAMI

WARSZAWA, 3. 9. (Tel. wł. „Chwila“). Polska Agencja Telegraficzna donosi: Ambasador francuski w Berlinie p. Contondre przyjęty był dziś o godz. 12.30 przez Ribbentropa, ministra spraw zagranicznych Rzeszy. Ambasador francuski zapytał niemieckiego ministra spraw zagranicznych czy jest w stanie udzielić odpowiedzi zadowalającej na jego wystąpienie z dnia 1 września br. Ribbentrop odpowiedział negatywnie. W konsekwencji ambasador Contondre po przypomnieniu poraż ostatnich ciężkiej odpowiedzialności, jaką przyjmuje na siebie Rzesza angażując się bez wypowiedzenia wojny na działania wojenne, — stojąc się do sugestii rządu francuskiego, zkomunikował von Ribbentropowi, że rząd francuski od dnia dzisiejszego tj. dnia 3 września br. od godz. 17-tej zamazuje jest wypełnić zobowiązania przyjęte w stosunku do rządu polskiego, które znanne są rządowi niemieckiemu.

ORĘDZIE KRÓLA JERZEGO VI.

LONDYN, 3. 9. (Tel. wł. „Chwila“). Jego Królewską Mość Jerzy VI wygłosił o godzinie 10-tej osobiste orędzie przed mikrofonem połączonej radiostacji angielskich, podając powody, dla których Wielka Brytania zdecydowała się wystąpić do wojny przeciwko Niemcom. W orędziu Jego Królewskiej Mości powiedziano m. in.: „W tej powołanej godzinie, może najbardziej decydującej w całej historii, przestaram wszystkim ludziom na świecie, że Wielka Brytania, która nie może przetrwać ich przegranej i mówić z nimi osobiście. „Przez drugi w życiu wiek i ona ma walczyć o wolność i sprawiedliwość z tyranami, którzy są naszymi wrogami. W dalszych słowach potępił król Jerzy VI zbrodnię „ataku przed prawem“, na której opiera się hitlerowski Niemiec. „Walczyć będziemy o to — zakończył król Jerzy swe przemówienie — do uważamy za sprawiedliwą i niezachowaną sprawę, jakiej sprawie naszymi siłami będziemy musieli”.

Gała Ameryka po stronie państw pokoju

WARSZAWA, 3. 9. (Tel. wł. „Chwila“). Z Waszyngtonu donoszą, że senat amerykański m. in. „New York Herald Tribune“ potępił agresję i ogłoszono śmierć wyuzdanej Hitlera pociągając jego kłamstwo. Uważano się do siły, przez delawark nowojorski nie jest jednak tylko metody nielubimy ale i wszystkich rządów w Berlinie. Wszystkie sympatie Ameryki są po stronie państw pokoju. WSKAZUJE SIĘ NA DOMAGANIE SIĘ ZMIENIENIA USTAWY O NEUTRALNOŚCI I PRZYJACIA Z POMOĆ PAŃSTW DEMOKRATYCZNYCH.

BREMEN W NIEWOLI

PARYZ, 3. 9. (Tel. wł. „Chwila“). Największy niemiecki statek transoceaniczny „Bremer“ wzięty został do niewoli przez niemiecką marynarkę brytyjską i ustawiony został do jednego z portów angielskich.

JAK GESTAPO POTRAKTOWAŁA Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Gdańsku

KOWNO, 3. 9. (PAT). Wysoki Komisarz Ligi Narodów w Gdańsku p. G. Dozwolona wiadomość informuje, że Gestapo w Gdańsku do 10 dni przed wyjazdem przetrzymywało w „KZ Anstalt“ w Gdańsku i najwygodniejszą wycieczką.

W czwartek rano Gestapo wyjechało do Gdańska z zaplanowaną wycieczką, ale tego dnia wycieczka została odwołana z powodu choroby Komisarza. Gestapo przetrzymywało Komisarza w „KZ Anstalt“ w Gdańsku i najwygodniejszą wycieczką.

AMBASADOR NIEMIECKI WESZCZAŁ Z RYZMU

KOPENHAGA, 3. 9. (PAT). Ambasador Niemiec w Kopenhadze wyjechał do Berlina w sobotę o godz. 10.15 i spotkał się z ministrem spraw zagranicznych w Kopenhadze o godz. 11.15. Ambasador wyjechał do Berlina w sobotę o godz. 10.15 i spotkał się z ministrem spraw zagranicznych w Kopenhadze o godz. 11.15.

P.101.923

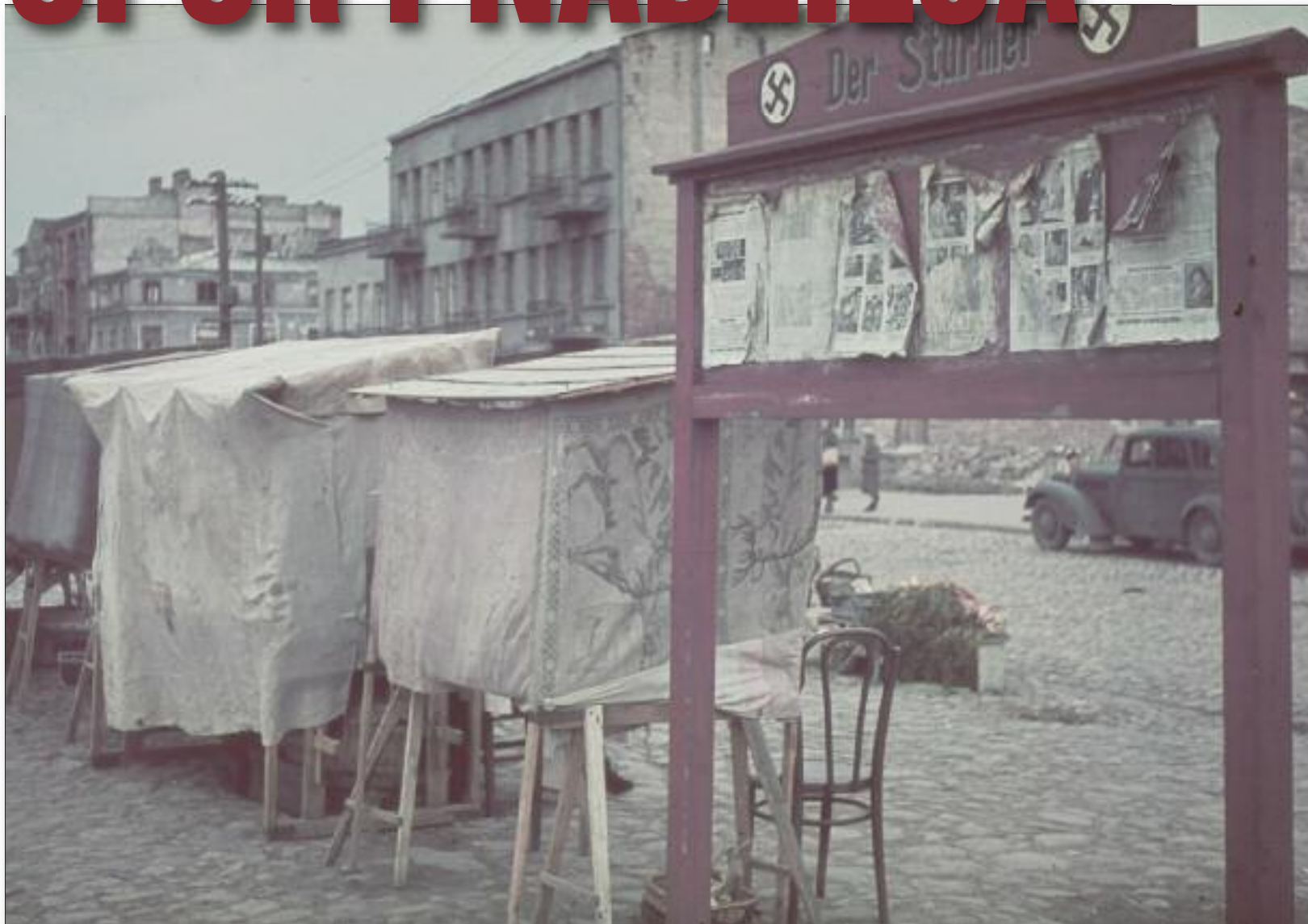
Lwowska „Chwila” była jedną z najpoczytniejszych gazet żydowskich, chętnie czytanych także przez Polaków. Wydanie popołudniowe tej gazety z 3 września donosi o przystąpieniu do wojny sojuszników.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

Szwajcaria była krajem neutralnym. Powyżej wydawany w Genewie francuskojęzyczny „Journal de Genève”, który na pierwszej stronie zamieszcza zdjęcia dwóch dowódców: marszałka Edwarda Rydza Śmigłego i generała Waltera von Brauchitcha. Obok wychodzący w Zurichu niemieckojęzyczny „Tages Anzeiger” donosi o wybuchu wojny.

OPÓR I NADZIEJA

Hugo Jaeger/Time&Life Pictures/Getty Images/Flash Press Media

*W zdobytym Sochaczewie, żołnierze niemieccy zadbali o propagandę, rozlepiając na rynku hitlerowską gazetę „Der Stürmer”
Im besetzten Sochaczew sorgten die deutschen Soldaten für Propaganda, indem sie die Altstadt mit der Nazizeitung „Der Stürmer“ plakatierten.
Main square in conquered Sochaczew – Germans took care of propaganda by posting up the Nazi newspaper „Der Stürmer”.
Рыночная площадь в оккупированном Сохачеве. Немцы в пропагандистских целях расклеивают нацистскую газету «Дер Штурмер».*

W dniach 4-6 września Niemcy rozbili armię „Łódź” i w szybkim tempie zbliżali się do Warszawy. W nocy z 6/7 września rząd zdecydował się opuścić stolicę udając się do Brześcia. Po siedmiu dniach obrony padło Westerplatte. Dwa dni później nad Bzurą część armii polskiej pod dowództwem gen. Tadeusza Kutrzeby, przeszła do natarcia i na kilka dni udało się postępy wroga zatrzymać. Mimo tego przejściowego sukcesu, sytuacja na froncie polsko-niemieckim wyglądała coraz gorzej. Z nadzieją czekano na ataki sojuszników. Bezskutecznie.

Zwischen 4 und 6 September die Deutschen zerschlugen die polnische Armee „Lodz” und näherte sich auf Warschau zu. In der Nacht vom 6 auf den 7. September die polnische Regierung beschloss die Hauptstadt zu verlassen und sich in die süd-östliche Richtung zu begeben. Zwei Tage später die Armeen „Posen” und „Pommer“ führten einen Angriff am Fluss Bzura durch, wodurch der Marsch des Feindes für ein paar Tage gestoppt wurde. Trotz des einmaligen Erfolg die Lage der polnischen Armees verschlechterte sich ständig. Der angesagte Angriff der Verbündeten wurde erwarten. Vergeblich.

Between September 4th and 6th Germans destroyed the “Łódź” Army and were fast closing on Warsaw. On the night of 7th September the government decided to leave the capital moving in south-easterty direction. After a 7-days defence Westerplatte surrendered. Two days later on Bzura River, Armies “Poznań” and “Pomorze” commanded by general Tadeusz Kutrzeba, counter-attacked and the enemy’s was for a couple of days halted. Despite this temporary success the situation on a Polish-German frontline was getting increasingly serious. Allies’ help was eagerly awaited. In vain...

4-6 сентября немецкие войска разбили армию „Лодзь” и быстро продвигались в направлении Варшавы. В ночь с 6 на 7 сентября правительство приняло решение покинуть столицу, направившись на юго-восток страны. После семи дней обороны пало Вестерплатте. Два дня спустя на берегу Бузры армии „Познань” и „Поможе” под командованием генерала Тадеуша Кутшебы перешли в наступление, и на несколько дней удалось приостановить продвижение врага. Несмотря на временный успех положение на польско-германском фронте становилось все серьезнее. С надеждой ожидалось включение в боевые действия союзников. Но этого не произошло...

KALENDARIUM

4 IX 1939 ▶ Druga faza kampanii wrześniowej (do 6 IX) – walki o główną pozycję polskiej obrony. ▶ Oddziały niemieckie zajmują Grudziądz i odcinają polskie Pomorze od reszty terytorium Polski. ▶ Niemcy mordują około 750 mieszkańców Katowic. ▶ W bitwie pod Mławą 20. Dywizja Piechoty powstrzymuje od 1 do 4 IX trzy dywizje niemieckie.

5 IX 1939 ▶ Neutralność ogłaszają Stany Zjednoczone. ▶ Ostatni numer „Monitora Polskiego” (wznowionego przez władze RP na uchodźstwie w Paryżu 25 X 1939). ▶ Ostatni numer „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” (wznowionego przez władze RP na uchodźstwie w Paryżu 31 X 1939). ▶ Rozporządzenie o wprowadzeniu niemieckiego prawa karnego na okupowanych obszarach Polski (wbrew prawu międzynarodowemu). ▶ Niemieckie rozporządzenie o sądach wyjątkowych (Sondergerichte), wchodzące w życie z mocą wsteczną od 1 IX (którego stosowanie 10 IX rozciągnięto na niepełnoletnich poniżej 18 roku życia). ▶ Oddziały niemieckie zajmują Bydgoszcz, w odwet za krwawą niedzielę (3 IX) mordując tam kilkaset osób.

6 IX 1939 ▶ Neutralność ogłasza Rumunia. ▶ Oddziały niemieckie zajmują Kielce, Kraków i Nowy Sącz. ▶ Niemiecka 4. Dywizja Lekka forsuje Dunajec. ▶ Trzydniowe (od 4 do 6 IX) niemieckie naloty

bombowe na Sulejów pociągają za sobą śmierć około 600 mieszkańców i zniszczenie 80% zabudowy miejskiej.

7 IX 1939 ▶ „Polska jako państwo faszystowskie, uciskające Ukraińców i Białorusinów, powinna zostać zlikwidowana” (Józef Stalin w rozmowie z Georgi Dymitrowem). ▶ Dywizjon polskich kontrtorpedowców (ORP „Błyskawica”, ORP „Burza” i ORP „Grom”) rozpoczyna działania bojowe u boku Royal Navy. ▶ BBC rozpoczyna nadawanie codziennych audycji w języku polskim (ostatnia została emitowana 23 XII 2005). ▶ Trzecia faza kampanii wrześniowej (do 9 IX) – załamanie się polskiego planu obrony, odwrót za Bug, środkową Wisłę i San. ▶ Kapitulacja Westerplatte. ▶ Rząd RP opuszcza stolicę. ▶ Oddziały niemieckie zajmują Toruń.

8 IX 1939 ▶ Oddziały niemieckie zajmują Łódź. ▶ Początek 21-dniowej obrony Warszawy (do 28 IX). ▶ Prezydent m.st. Warszawy Stefan Starzyński mianowany Komisarzem Cywilnym przy Dowództwie Obrony Warszawy. ▶ Po walce pod Ciepłowem żołnierze niemieckiego 15. pułku piechoty rozstrzelują 150 polskich jeńców wojennych. ▶ Obrona Wizny (od 8 do 10 IX).

9 IX 1939 ▶ Czwarta faza kampanii wrześniowej (do 18 IX) – początek dziesięciodniowej bitwy nad Bzurą, największej bitwy polskich formacji regularnych w II

wojnie światowej. ► Polsko-francuska umowa o tworzeniu we Francji polskiej dywizji. ► Granicę słowacko-polską przekracza Legion Ukraiński. ► 9 i 10 IX Niemcy mordują około 300 mieszkańców KłECKA (30% ludności).

10 IX 1939 ► Rząd Węgier odrzuca żądanie przepuszczenia wojsk niemieckich przez terytorium węgierskie przeciw Polsce. ► Oddziały niemieckie zajmują Poznań. ► Rozwiązanie wszystkich polskich organizacji i stowarzyszeń na Pomorzu Gdańskim, następnie 20 IX w Wielkopolsce i 2 X na Śląsku.

11 IX 1939 ► III batalion 33. pułku piechoty Strzelców Kurpiowskich przez sześć dni broni w Nowogrodzie przepraw przez Narwę, tracąc 50% stanu osobowego. ► Zwycięska nocna szarża 11. pułku ułanów pod Kałuszynem (w nocy z 11/12 IX). ► Ukazuje się pierwszy numer niemieckiego „Verordnungsblatt für die besetzten Gebiete in Polen. Dziennika rozporządzeń dla obszarów okupowanych w Polsce”.

12 IX 1939 ► We francuskim Abbeville premierzy Wielkiej Brytanii i Francji podejmują decyzję o nierozpoczynaniu ofensywy celem odciążenia walczącej samotnie Polski, zatwierdzoną przez Najwyższą Radę Wojenną Sprzymierzonych (Conseil Suprême de la Guerre, Supreme War Council), o czym władz Polski nie po-

informowano. Pozorowane działania wojenne aliantów na Zachodzie (od 3 IX) zyskują sobie później nazwę drôle de guerre / phony war (dziwna wojna, śmieszna wojna). ► Rozpoczęcie formowania oddziałów polskich we Francji (obóz w Coëtquidan). ► Początek obrony Lwowa.

13 IX 1939 ► Litwa odrzuca niemieckie sugestie uderzenia na Polskę. ► Oficjalny komunikat władz Słowacji o wprowadzeniu słowackiego zarządu cywilnego w graniczących ze Słowacją polskich gminach na Spiszu i Orawie. ► Pierwsi polscy księża katolicy osadzeni w niemieckim obozie koncentracyjnym Dachau. ► W Zambrowie żołnierze niemieccy rozstrzelują około 200 polskich jeńców wojennych (w nocy z 13/14 IX).

14 IX 1939 ► Oddziały niemieckie zajmują Gdynię, a na południu przekraczają San. ► W Dynowie w pierwszy dzień żydowskiego Nowego Roku (Rosz Haszana) żołnierze niemieccy mordują około 200 Żydów.

15 IX 1939 ► Oddziały niemieckie zajmują Białystok i Przemyśl. ► W Przemyślu i okolicach w ciągu kilku dni (do 21 IX) Niemcy mordują ponad 500 Żydów. ► Pod Jaktorowem 11. Dywizja Piechoty rozbija niemiecki (w nocy z 15/16 IX) zmotoryzowany pułk SS „Germania” (jeden z trzech pułków Waffen SS).

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Gazeta dla Rosjan mieszkających w Polsce wychodziła w Wilnie i w Warszawie. „Russkoje Slovo” 4 września wciąż wierzyła, że pokój rychło zostanie zawarty i ogłaszała nabór do szkół rosyjskich.

Dwa dni wcześniej gazeta na pierwszych stronach drukowała oświadczenie Prezydenta Mościckiego. Szacuje się, że liczba Rosjan mieszkających w II Rzeczypospolitej, dochodziła do 150 tysięcy.

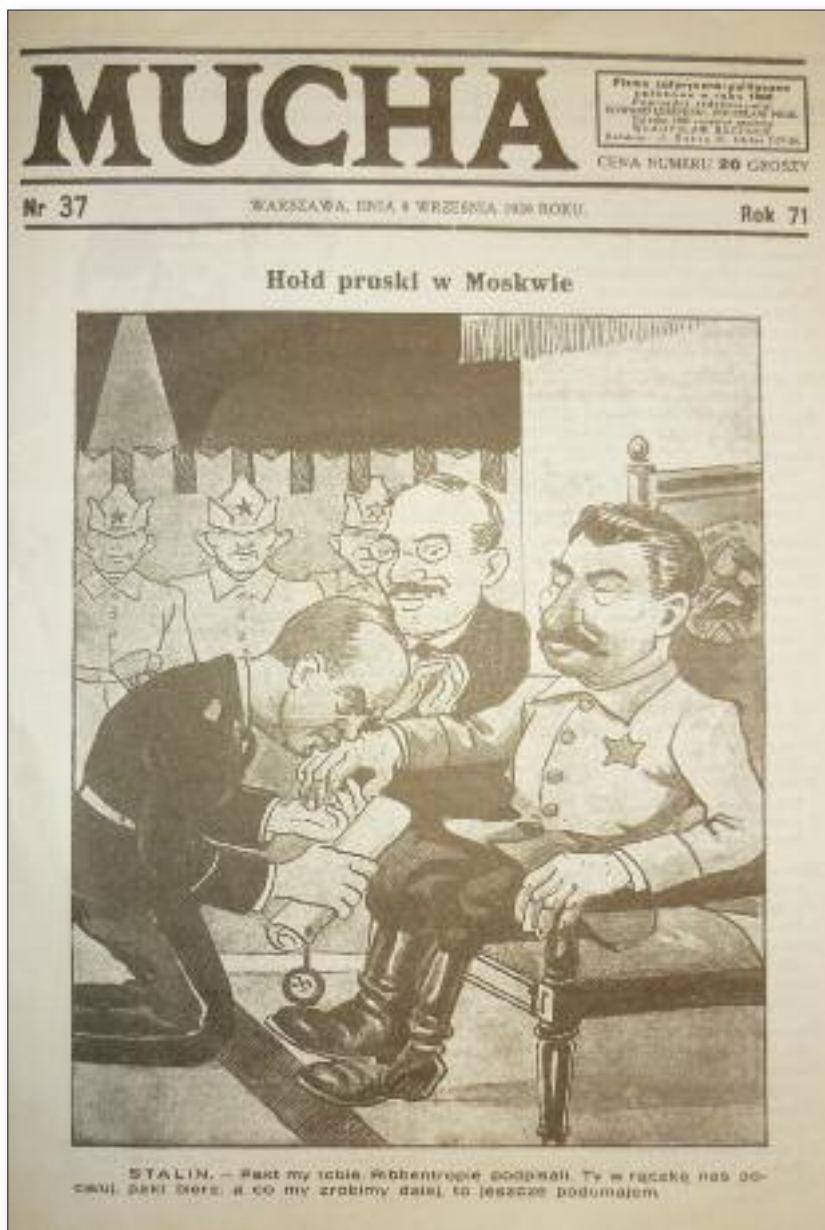

„Curentul” to gazeta rumuńska, która starała się w wyważony sposób komentować wydarzenia. W pierwszych dniach września była dobrze poinformowana, co udowodnia na dalszych stronach rzeczowo opisując działania wojenne.

Wśród fotografii bohaterów wojny, często (a może nawet najczęściej) umieszczano zdjęcia Prezydenta RP i Wodza Naczelnego.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

„Kurier Warszawski” podaje budujące, ale wyolbrzymione wiadomości o walkach na „froncie zachodnim”. Brak jest natomiast wieści z frontu polsko-niemieckiego. Ani słowa nie ma też o ewakuacji rządu polskiego z Warszawy. Następnego dnia wieczorem wojska niemieckie po raz pierwszy zaatakują stolicę, co w kontekście wydrukowanych informacji mogło być dla czytelnika sporym zaskoczeniem.

Gazeta podaje informacje o reakcjach niektórych państw europejskich na niemiecką agresję na Polskę. „Kurier Warszawski” cieszył się renomą (nakład ok. 50 tysięcy), wychodził nieprzerwanie od 1821 roku i uchodził za kompetentne źródło informacji. Powyżej okładki satyrycznego tygodnika „Mucha”.

Po ok. 10 dniach wojny pojawiły się pierwsze kłopoty z zaopatrzeniem. Gazety zaczynają mieć skromniejszy nakład i objętość, wydawane są na coraz gorszym papierze. W redakcję „Dziennika Powszechnego” trafiła bomba, więc „Dziennik Ludowy” udzielił gościny bratniej i bezdomnej redakcji. W ten sposób wydano wspólny „Dziennik Ludowy i Powszechny”. Dopiero w numerze z 10 września pojawiła się wiadomość o kapitulacji Westerplatte, która faktycznie miała miejsce 7 września przed południem.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Gazeta powstała w 1932 roku z połączenia redakcji „Dobry Wieczór” i „Kuriera Czerwonego”. Druga część tytułu pochodziła od czerwonego koloru winiety tytułowej. Redaktorem naczelnym był Henryk Butkiewicz (1889-1962). Ta chętnie czytana przed wojną bulwarówka, w połowie września zaczyna mieć coraz większe kłopoty ze swoją szatą graficzną i z serwisem informacyjnym. Informacje w dużej części opierają się na nasłuchach radiowych zagranicznych rozgłośni. Wiadomości stołeczne są zdominowane przez apele i komunikaty próbujące usprawnić życie ostrzeliwanego miasta.

Ten amerykański tygodnik społeczno-polityczny założono w 1923 roku. Starł się w swych komentarzach wyśrodkować opinię między lewicową i pravicową opcją. Tuż po wybuchu wojny, na okładce zamieścił Winstona Churchilla, trafnie prognozując, że niebawem będzie to prawdziwy mąż stanu. W następnym numerze na okładce zamieszczono Edwarda Rydza-Śmigłego, a wewnątrz „Time’a” (numer z 18 września) pojawiła się mapa toczącej się wojny, z grubsza odpowiadająca stanowi faktycznemu. Ciekawe, że dużą wagę tygodnik przywiązywał do „frontu zachodniego”, czyli do pogranicza niemiecko-francuskiego, na którym jak wiemy, tak naprawdę nie wiele się działo.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

The Washington Post

WASHINGTON, SUNDAY, SEPTEMBER 17, 1939

300,000 Locked in Great Saar Battle; Russians Reported Pouring Into Poland

French Beat Off Drive; Nazis Raze Own Towns

'Bridges Blow Up As if by Magic,' Says Reporter On Moselle Front

French Beat Off Drive; Nazis Raze Own Towns

'Bridges Blow Up As if by Magic,' Says Reporter On Moselle Front

Buttles

Villages Loomed In New No-Man's Land; Huge Guns In Buses

Arm U. S., Baruch's Peace Plea

Swads Threaten Destruction of Warsaw; 200 Gms Shell City

The War Today

'Keep U. S. Out' Money Coming Is Only Issue, Clark Asserts

Hanes Asserts

White House Guards Blamed Not War, Just Parkers Blocked

Yankees Clinch the Pennant; Chalmers Wins \$15,000 Race

300,000 Locked in Great Saar Battle; Russians Reported Pouring Into Poland

French Beat Off Drive; Nazis Raze Own Towns

'Bridges Blow Up As if by Magic,' Says Reporter On Moselle Front

Buttles

Villages Loomed In New No-Man's Land; Huge Guns In Buses

Arm U. S., Baruch's Peace Plea

Swads Threaten Destruction of Warsaw; 200 Gms Shell City

The War Today

'Keep U. S. Out' Money Coming Is Only Issue, Clark Asserts

Hanes Asserts

White House Guards Blamed Not War, Just Parkers Blocked

Yankees Clinch the Pennant; Chalmers Wins \$15,000 Race

Gazeta amerykańska po raz pierwszy pisze o wkroczeniu Armii Czerwonej do Polski. Najwyraźniej jest to wiadomość z ostatniej chwili i mało w tej sprawie konkretnych informacji. Na pierwszej stronie są też meldunki o walkach z Niemcami, na podstawie których można odnieść wrażenie, że najważniejsze batalie toczą się na odcinku zachodnim (francusko-niemieckie pogranicze), nie nad Wisłą.

Gazeta francuska konsekwentnie pisze życzliwie o „bohaterskiej Polsce”. Podsumowując 16 dni kampanii wrześniowej, „Le Figaro” donosi, że opór wojska polskiego jest niesłabnący, a o jego sile zaświadcza nawet komunikaty niemieckie.

Pewien niepokój dziennikarzy francuskich wywołały wieści o koncentracji wojska radzieckiego nad granicą II RP.

Dopiero następnego dnia gazety francuskie napiszą o powodach tej nadzwyczajnej koncentracji, a „Le Figaro” zatytułuje artykuł o wkroczeniu armii sowieckiej „Nóż w plecy” („Coup de poignard dans le dos”).

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

1266 JAARGANG

Nieuwe Amsterdamsche Courant

OCHTENDBLAD

ALGEMEEN HANDELSBLAD

Zondag 17 September 1939

Nr. 24571 Zondag 17 September

Drukker: M. J. M. KASTEN

ABONNEMENTS- en ADVERTENTIE-...
ALGEMEEN HANDELSBLAD
ALGEMEEN HANDELSBLAD
ALGEMEEN HANDELSBLAD

BESPREKINGEN TE MOSKOU VOORTGEZET

Intrak van de Russische besprekingen over de toekomst van de Poolse kwestie. — Toekomstige politieke situatie. — De toekomst van de Poolse kwestie zal afhankelijk zijn van de toekomst.

AMSTERDAMSE BEWEGINGEN

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

De Amsterdamse bewegingen zijn in de laatste dagen van de maand september zeer actief geweest. De belangrijkste gebeurtenissen zijn de volgende:

NEDERLANDS NIEUWSTE OORLOESSCHIP IN ZIJN ELEMENT

R.5 in actie op zee. Het schip is in volle vaart en de bemanning is zichtbaar op het dek.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

De Nederlandse oorlogsmarine heeft met haar nieuwste oorlogsschip, de R.5, een belangrijke rol gespeeld in de strijd tegen de Duitse onderzeeboten.

A. SORMANI, AMSTERDAM

MEUBELN

S. DE KONING & Co.

HOTEL ADR. DE HAAS

HOTEL SCHILLER

H. A. DE KOSTER

Kleinruim van ra-koper

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

Gedrukt van van p. 10

R.5 werd aangezien voor Engelsch vliegtuig

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

Nederl. Oorlogsmarine ontdekt Duitse onderzeeboot R.5 bij de kust van Engeland.

De Vistula rivier bij Gdynia en Danzig. De kaart toont de loop van de rivier en de omliggende gebieden.

Gdynia zwicht voor de overmacht

De Duitse bezetting van Gdynia. Het beeld toont de verwoestingen en de aanwezigheid van troepen.

UIT BEURS- EN ZAKENWERELD.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

De beurs- en zakenwereld heeft in de laatste dagen van de maand september een zeer actief karakter aanvaard.

Holenderski dziennik „Algemeen Handelsblad” wydawał się być dobrze zorientowany i 17 września podawał aktualną mapę walk polsko-niemieckich. Na pierwszej stronie zamieścił też zdjęcie ze zdobytej przez Niemców Gdyni.

CIOS W PLECY

Hulton Archive/Time&Life Pictures/Getty Images/Flash Press Media

Moskwa, 23 sierpnia 1939 roku – minister spraw zagranicznych ZSRR Wiaczesław Molotow podpisuje na Kremlu „Niemiecko-radziecką umowę o nieagresji” (stoją zadowoleni: szef MSZ III Rzeszy Joachim Ribbentrop i Józef Stalin).

Abschluss des Ribbentrop-Molotov-Paktes am 23. August 1939 in Moskau.

Moscow, August 23th, 1939 – foreign minister of the USSR Viacheslav Molotov is signing in Kremlin the German-Soviet agreement (standing smilingly: Joahim Ribbentrop chief of the foreign ministry of the Third Reich and Joseph Stalin).

Москва, 23 августа 1939 года. Нарком по иностранным делам В.И. Молотов подписывает в Кремле „Договор о ненападении между Германией и Советским Союзом” (стоят, улыбаясь, министр иностранных дел III рейха Иоахим Риббентроп и Иосиф Сталин).

W połowie września sytuacja Polski była zła, ale ani Wojsko Polskie, ani rząd, ani społeczeństwo, czekając na upragniony atak sojuszników, nie myślało o kapitulacji. Dlatego właśnie wkroczenie armii sowieckiej 17 września na terytorium II Rzeczypospolitej potraktowano jako cios w plecy. Stało się jasne, co tak naprawdę było przedmiotem sierpniowych rozmów Ribbentropa i Mołotowa. Pomimo tego, opór gasnącej Rzeczypospolitej trwał jeszcze ponad dwa tygodnie

Mitte September nahm sich die Lage Polens schlecht aus, doch weder die Polnischen Streitkräfte noch die Regierung noch das polnische Volk nahmen die Möglichkeit von Kapitulation in Rücksicht. Man wartete immer noch auf den ersehnten Angriff der Verbündeten. Daher wurde der Einmarsch der sowjetischen Streitkräfte auf die Territorien der Zweiten Republik Polen am 17. September als ein bitterer Schlag wahrgenommen. Auf einmal wurde klar, was der eigentliche Gegenstand der bilateralen Gespräche zwischen Ribbentrop und Molotow im August 1939 war. Trotzdem vermochte die sterbende Zweite Republik Polen Widerstand noch über zwei Wochen lang zu leisten.

By mid-September Poland's situation got serious but neither its Armed Forces nor the government or the people thought about capitulation, awaiting the allies' attack on Germany. In such circumstances, the September 17th Russian invasion of the territory of the Polish Republic was a stab in the back. It became clear what the real subject of the August talks between Ribbentrop and Molotv was. Despite that, the resistance of the fading Republic of Poland lasted for over two more weeks.

В середине сентября положение Польши было тяжелым, но ни Войско Польское, ни правительство, ни общество, с нетерпением ожидавшие включения союзников в борьбу с немцами, не думали о капитуляции. Именно поэтому советское вторжение 17 сентября на территорию Второй Речи Посполитой было воспринято как удар в спину. Стало ясно, каков на самом деле был предмет августовских переговоров Риббентропа и Моłотова. Тем не менее сопротивление обессилившей страны длилось еще более двух недель.

KALENDARIUM

17 IX 1939 ► Agresja ZSRR na Polskę. Oddziały sowieckie zajmują Baranowicze, Równe i Tarnopol. ► Oddziały niemieckie zajmują twierdzę Brześć nad Bugiem. ► Pod Zboiskami i Hołoskiem trzydniowy (od 15 do 17 IX) zwycięski bój 10. Brygady Kawalerii (pancerno-motorowej) z niemiecką 1. Dywizją Górską. ► W Krakowie osadzenie pierwszych więźniów w niemieckim więzieniu przy ul. Montelupich. ► W Stanisławowie utworzenie Tajnej Organizacji Wojskowej. ► W nocy z 17/18 IX granicę polsko-rumuńską przekraczają najwyższe władze Polski, internowane następnie w Rumunii.

18 IX 1939 ► Z Tallina ucieka internowany tam przez władze estońskie ORP „Orzeł”, który następnie przez zablokowanie przez Niemców Bałtyk przedziera się do Wielkiej Brytanii. ► Piąta faza kampanii wrześniowej (do 6 X) – ostatnie bitwy i walki polskich wielkich jednostek i izolowanych ośrodków oporu. ► Oddziały sowieckie zajmują Lidę i Nowogródek. ► W nocy z 18/19 IX pod Tomaszowem Lubelskim nocne natarcie czołgów (prawdopodobnie pierwsze w dziejach wojen) Warszawskiej brygady Pancerno-Motorowej.

19 IX 1939 ► Po siedmiodniowej obronie pada Kępa Oksywska. ► Pod Wólką Węglową szarża 14. pułku ułanów Jazłowieckich otwiera drogę do oblężonej Warszawy resztkom Armii „Poznań”.

W świat poszedł wówczas przesadny i przerysowany opis tej szarży – jako „ostatniego aktu zbiorowego samobójstwa” – pióra włoskiego korespondenta wojennego Mario Appeliusa, jedno ze źródeł mitu o samobójczych szarżach polskich ułanów z lancami na czołgi. ► Entuzjastycznie witany w „wyzwolonym” Gdańsku, Adolf Hitler oświadcza: „Polska nie powstanie już nigdy więcej w granicach traktatu wersalskiego! Rękojmią tego są nie tylko Niemcy, rękojmią tego jest także Rosja”. ► W Krakowie pierwszy numer pierwszego pisma konspiracyjnego. ► Ludowy komisarz bezpieczeństwa państwowego ZSRR Ławrientij Beria powołuje Zarząd NKWD do spraw Jeńców Wojennych i Internowanych, któremu podlegają obozy jenieckie m.in. w Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku. ► Oddziały sowieckie zajmują Wilno.

20 IX 1939 ► Władze Estonii likwidują Poselstwo RP. ► Pod Tomaszowem Lubelskim po trzydniowych zaciętych walkach kapitulacja oddziałów Armii „Lublin” i Armii „Kraków”. ► W Krakowie około 20 IX utworzenie konspiracyjnej Organizacji Orła Białego.

21 IX 1939 ► Oddziały sowieckie po dwudniowych walkach zajmują Grodno, w odwecie za obronę miasta rozstrzeliwując następnie (21 i 22 IX) około 300 obrońców i mieszkańców, w tym kilkunastoletnich chłopców.

O wkroczeniu wojsk sowieckich do Polski „Pravda” poinformowała 18 września. Gazeta podkreślała, że wejście Armii Czerwonej nastąpiło po upadku Polski, aczkolwiek, ta sama gazeta w numerze z 17 września pokazywała mapę działań wojennych, z której jasno wynikało, że Niemcy opanowali co najwyżej 50% polskiego terytorium.

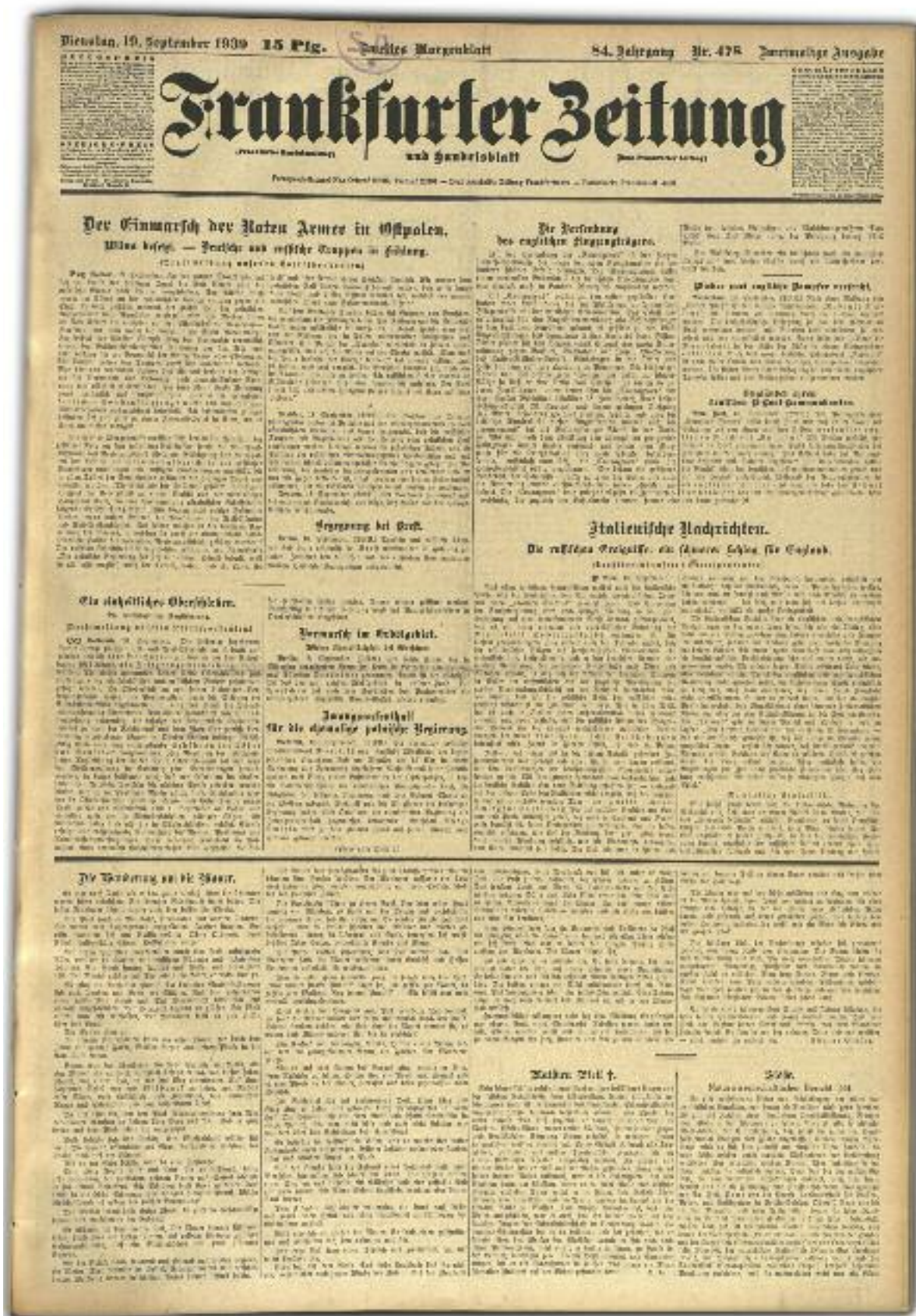
WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Wysokonakładowy dziennik londyński „The Times” istniejący od 1786 roku, na pierwszej stronie drukował ogłoszenia, ale wyjątkiem był nagłówek „Red Army invades Poland”. Całość informacji o wkroczeniu Armii Czerwonej podana jest na stronie następnej.

„The Times” serwuje dość dokładne informacje, o ewakuacji polskiej administracji w kierunku na Zaleszczyki i sporo miejsca poświęca ambasadzie brytyjskiej, która z różnymi perypetiami kieruje się z Krzemieńca w stronę granicy rumuńskiej. Większość informacji na stronie drugiej dotyczy Polski, ale zamieszczona mapa przedstawia „front zachodni”.

Gazeta niemiecka informuje, że po wkroczeniu Armii Czerwonej wojna z Polską już prawie kończy się i w obliczu upadku Polski potrzebna jest pełna współpraca na linii Moskwa-Berlin. „Frankfurter Zeitung” zapowiada wspólne nowe regulacje obu mocarstw. Na pierwszej stronie, nie bez pewnej satysfakcji, opisana jest nerwowa reakcja prasy brytyjskiej na wkroczenie wojsk sowieckich do Polski.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

Dziennik watykański, który zaczął wychodzić w Rzymie w 1861 roku. „L'Osservatore Romano” komentuje działalność duszpasterską papieża i hierarchów kościoła katolickiego. Powyższy numer ukazał się po południu 18 września i komentuje najważniejszą wiadomość dnia – wkroczenie wojsk radzieckich do Polski. Dziennik sądzi, że znacznie to skomplikuje sytuację międzynarodową. Podaje też wiadomość (za Polską Agencją Telegraficzną), że rząd polski nadal znajduje się w przygranicznych Kutach, choć w każdej chwili gotowy jest do ewakuacji do Rumunii.

Gazety amerykańskie jako wiadomość dnia podają informację o wkroczeniu wojsk radzieckich do Polski. Cytują oficjalne uzasadnienie, które podała Moskwa (ochrona mniejszości narodowych i ucieczka rządu II RP). Wątpią jednak w dobre intencje Stalina i podkreślają, że tak naprawdę jest to współpraca bolszewików z hitlerowcami.

Na pierwszej stronie gazet amerykańskich są też informacje o niemieckim ultimatum wobec broniącej się Warszawy, a „Chicago Sunday Tribune” dodaje do tego stosowny rysunek, dobrze ukazujący stosunek gazety do hitlerowców.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

LA CROIX

— Car ce n'est pas notre destinée à établir, à mon Dieu, mais nous beau régime d'assistance et de concorde universelle.

Quotidien : CINQUANTE CROTIQUES
Administration : 10, rue de Valenciennes
Paris (10e)
Téléphone : 20-10-10
N° 1939
Mars 1939

Plus proche peut-être que nous croyons

Jusqu'à présent, on a dit que la situation, dans les pays de l'Est, n'était pas si grave qu'on le croit. Mais, maintenant, on a découvert que la situation est plus grave qu'on ne le croit. On a découvert que la situation est plus grave qu'on ne le croit.

Les troupes soviétiques sont entrées en Pologne

Mais l'armée polonaise combat durement l'invasisseur

Varsovie, sommée de se rendre, évacue les femmes et les enfants avant la résistance suprême

La Journée

Mardi 19 septembre 1939. — Q. F. Une journée de l'année. Une journée de l'année. Une journée de l'année.

Sur le front de la Saara, M. Daladier a admiré le courage et la résolution de nos troupes

François Daladier, ministre de la Guerre, a exprimé son admiration pour le courage et la résolution de nos troupes sur le front de la Saara.

Commentaire du 11 septembre au soir

Communique du 11 septembre au soir. — Commentaire du 11 septembre au soir. — Commentaire du 11 septembre au soir.

La situation est grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Une situation grave. Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Un avion au front de l'Est. — Un avion au front de l'Est. — Un avion au front de l'Est.

L'agression soviétique

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Les troupes soviétiques ont envahi la Pologne. L'armée polonaise combat durement l'invasisseur.

Katolicka gazeta francuska „La Croix” („Krzyż”) 19 września donosiła o wkroczeniu wojsk radzieckich do Polski. „Bolszewicy podali więc rękę nazistom, by zdławić nastawiony pokojowo 35-milionowy kraj” – pisze na pierwszej stronie gazeta, obok przedstawiając mapkę polskich kresów. Mimo wejścia sowieckiej armii, „Wojsko Polskie dzielnie bije się nadal”, a Warszawa „odrzuca propozycje poddania się” – donosi „La Croix”.

Wiadomość o wkroczeniu wojsk sowieckich dowództwo obrony Warszawy otrzymało po południu 17 września. Pomimo tego następnego dnia nawet prasa wieczorna nic na ten temat nie wspomniała. Powyżej, „Kurier Codzienny” z 18 września, pełen krzepiących informacji z frontu. O zajęciu kresów przez ZSRR gazety polskie poinformują dopiero dzień później, w tzw. komunikacie rządowym. „Kurier Codzienny” wychodził od 1866 roku, w latach trzydziestych sympatyzował z PPS.

Nr 255. - R. P. W. - WARSZAWA, 19 WRZEŚNIA 1939 R., WTOREK

Czyli pierwszy numer porytu Rok LXIII.

KURIER PORANNY

Cena 10 groszy

Redaktor i Administracja: Franciszek Jan Ałtuś ul. Długa Warszawa, Żelazna Kasa, Telefon: 55414 - 1
Za wydawnictwo: Spółdzielnia Wydawnicza "Kurier Poranny" ul. Długa Warszawa - 100, tel. 55414 - 1
Drukarnia: Drukarnia "Kurier Poranny" ul. Długa Warszawa - 100, tel. 55414 - 1

Komunikat wojenny Dowództwa Obrony Warszawy

z dnia 17 września
Na odcinku zachodnim spokój. Nieprzyjaciel nie przejawiał większej działalności. Na odcinku wschodnim wstrząsanie nieprzyjaciela w kierunku na nasze pozycje zostały w ciągu nocy i dnia krwawo odparte. Nieprzyjaciel pozostawił na przedpolu wielu zabitych i rannych. Wzięto jeńców. Artyleria nieprzyjacielska w ciągu całego dnia bombardowała miasto, niszcząc szereg historycznych budynków, kościołów i szpitali. Naloty nieprzyjacielskiego lotnictwa miały charakter rozpoznawczy.

z dnia 18 września
Na wschodzie w ciągu nocy dziesiątej nieprzyjaciel nacierał bezskutecznie na Pragę i został krwawo odparty.

Wojska sowieckie na terytorium polskim Komunikat urzędowy

Rząd sowiecki w deklaracji premiera Molotowa oświadczając, że rezygnacja z sąsiedztwa niekorzystna wobec wojny polsko-niemieckiej. Mimo to jednak sowieckie oddziały wojskowe nadal są na polskim terytorium, państwa sąsiedniego.

Przekroczenie granicy podług TASS
Z Berlina i Moskwy donoszą, że oddziały wojskowe polskie przekroczyły granicę polsko-niemiecką - dnia 17 września.

Wojska sowieckie cofają się
Rząd sowiecki oświadczył, że wojska sowieckie cofają się z terytorium polskiego.

Premier Daladier na froncie
Premier Daladier odwiedził front w Belgii.

niniejszego huraganowego wsparcia swej artylerii. Wypadki naszych oddziałów wykonywały zamierzone zadanie i wzięły jeńców. Na zachodzie Warszawy oddziały nasze wyparły nieprzyjaciela z bliskiego przedpola i rozszerzyły pierścień obrony miasta, zajmując dogodnie podstawy do dalszego działania. Warszawa, dnia 18 września 1939.

Odezwa P. Prezydenta Rzeczypospolitej do narodu polskiego

Państwo angielskie w swoim polubieżnym kłamstwie podaje fałszywą wersję ostatecznej decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego. Opatrosił. Długo szukał sposobu, aby przedstawić nasz kraj jako kraj, który nie chce wojny, który nie chce wojny, który nie chce wojny. Wypowiedź Prezydenta Rzeczypospolitej była jasna i jednoznaczna. Władza państwa polskiego nie chce wojny, która nie jest wojną polsko-niemiecką, a wojną polsko-niemiecką.

Odezwa do obywateli Wilna

WILNO, 18.9.39. - Żył w polskim społeczeństwie przekonanie, że Wilno jest miastem polskim. Tymczasem w Wilnie panuje atmosfera, która nie jest polską.

Wkrótce wirzmy Polskę podległą

WILNO, 18.9.39. - Radzieckie wojska w Wilnie nie są już polskimi żołnierzami.

Nowe nieludane ataki niemieckie na Lwów

LWÓW, 18.9.39. - Niemcy dokonywali nowych ataków na Lwów.

Zwycięstwo floty polskiej i angielskiej na Bałtyku

BELGIA, 18.9.39. - W obwodach Belgii ogłoszono zwycięstwo polskiej i angielskiej floty na Bałtyku.

Pomyślnie wiadomości z frontu

Z odległych frontów wiadomości są pomyślne.

Bohaterstwo lotników polskich

Lotnicy polscy wykazali się wspaniałym bohaterstwem.

Kopalnie siłki nie dostały się w ręce niemieckie

Niemcy nie dostali kopalni siłki w Polsce.

Znaczenie walk w Polsce dla zwycięstwa aliantów

Walki w Polsce mają duże znaczenie dla zwycięstwa aliantów.

Samoloty francuskie skierowane do Polski

Francuzi skierowali samoloty do Polski.

Po raz pierwszy podana jest informacja o wkroczeniu wojsk radzieckich i oficjalny komunikat w tej sprawie. Jednocześnie „Kurier” podaje za radiostacją wileńską nieprawdziwą wiadomość o wycofywaniu się bolszewików z wielu dopiero co zajętych rejonów. „Kurier Poranny” podtrzymuje na duchu, donosząc o nowych, optymistycznych zdarzeniach na froncie, co niestety także nie było prawdą.

KURZEMES VĀRDS

Otrdiena, 19. septembrī 1939. g. № 213

Abonējuma cena: 1 gadam par 1 mēn. 12 Ls. 6 mēn. par 7 Ls. 3 mēn. par 4 Ls. Atsevišķi numuri — 1 Ls.	Reklāmas cena: 1000 rakstzīmju rinda, 10 reizes — 10 Ls. 500 rakstzīmju rinda, 10 reizes — 5 Ls. 250 rakstzīmju rinda, 10 reizes — 2 Ls.
--	---

Ministru ziņojumi valdības sēdē

Ministru kabineta vakardienas sēdē kabineta loceklis V. Munters ziņoja par pabeigto darbu ministru ziņojumos, kas saņemti no ministriem. Munters ziņoja, ka ministri ir pabeigti ar ziņojumiem par darbu, kas veikts šajā laikā, un par darbu, kas jāveic nākotnē.

Papildinājums likumā par praču krājumu izveidošanu un pārraudzīšanu

Ministru kabineta vakardienas sēdē kabineta loceklis V. Munters ziņoja par pabeigto darbu ministru ziņojumos, kas saņemti no ministriem. Munters ziņoja, ka ministri ir pabeigti ar ziņojumiem par darbu, kas veikts šajā laikā, un par darbu, kas jāveic nākotnē.

Audienē pie Prezidenta

Valsts un sabiedrības priekšnieks K. Kļaviņš vakardienā bija audienē pie prezidenta. Prezidents K. Kļaviņš ar viņu runāja par valsts un sabiedrības darbu.

Anglija karu turpinās ar vēl lielāku enerģiju

LTA, Londona, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Informācija, ka Anglija turpinās karu ar vēl lielāku enerģiju, ir saņemta no Londonas. Angļi ir pabeigti ar darbu, kas veikts šajā laikā, un par darbu, kas jāveic nākotnē.

Anglija turpinās karu ar vēl lielāku enerģiju. Angļi ir pabeigti ar darbu, kas veikts šajā laikā, un par darbu, kas jāveic nākotnē.

Sastapšanās vācu un padomju armijas

LTA, Maskava, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Vācu un padomju armijas sastapšanās notiek pie Dniepra. Vācu armija ir pabeigta ar darbu, kas veikts šajā laikā, un par darbu, kas jāveic nākotnē.

Francijas un Anglijas nostāja pārliek neapmierinātā

LTA, Londona, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Francijas un Anglijas nostāja pārliek neapmierinātā. Francijas un Anglijas nostāja pārliek neapmierinātā.

Pad. Savienības karaspēks Viļņā

LTA, Viļņa, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Pad. Savienības karaspēks Viļņā. Pad. Savienības karaspēks Viļņā.

Polijas vēstnieks atstāj Maskavu

LTA, Maskava, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Polijas vēstnieks atstāj Maskavu. Polijas vēstnieks atstāj Maskavu.

Vācu artilerija grauj Varšavu

LTA, Varšava, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Vācu artilerija grauj Varšavu. Vācu artilerija grauj Varšavu.

Starp Vāciju un PSRS vēl tikai demarkācijas līnija

LTA, Berlīne, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Starp Vāciju un PSRS vēl tikai demarkācijas līnija. Starp Vāciju un PSRS vēl tikai demarkācijas līnija.

Artilerijas uguns rietumu frontē

LTA, Parīze, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Artilerijas uguns rietumu frontē. Artilerijas uguns rietumu frontē.

Polijas valsts prezidenta uzsaukums savai tautai no Rumānijas robežas

LTA, Parīze, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Polijas valsts prezidenta uzsaukums savai tautai no Rumānijas robežas. Polijas valsts prezidenta uzsaukums savai tautai no Rumānijas robežas.

Anglija un Francija cieņā par savas valsts izturēšanos

LTA, Londona, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Anglija un Francija cieņā par savas valsts izturēšanos. Anglija un Francija cieņā par savas valsts izturēšanos.

Polijas karaspēks tagad izveidojas

LTA, Varšava, 18. sept. (pl. 2 rakst.). Polijas karaspēks tagad izveidojas. Polijas karaspēks tagad izveidojas.

Łotewska gazeta „Kurzemes Vards” („Kurlandzki Czas”) w wojnie dostrzegła ogromne niebezpieczeństwo dla swojej państwowości. W tych dniach „Kurzemes Vards” często zamieszczał artykuły podkreślające łotewską samodzielnność. W numerze z 19 września łotewscy dziennikarze pisali o wkroczeniu wojsk radzieckich do Wilna, a także o powstaniu linii demarkacyjnej między ZSRR a III Rzeszą. Na pierwszej stronie jest także relacja z granicy polsko-rumuńskiej. Poinformowano o wygłoszonym już z ziemi rumuńskiej przez prezydenta Mościckiego orędziu do narodu. Największy tytuł zapewnia, że „Anglia będzie kontynuować wojnę z jeszcze większą energią”.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

FOR KING AND COUNTRY
MONDAY, SEPTEMBER 18, 1939

For Speed
Sleep and
Steady Nerves
Cadbury's
BOURNVITA

The usual
FRONT PAGE
SHOPPING NEWS
appears to-day in
Page 3.

**Monster Tanks Lead Soviet Armies As They
Pour Across Poland's Frontier**

RIDDLE OF POLISH CHIEFS' "FLIGHT" OVER BORDER

The Agony of Warsaw

Germany Radios Ultimatum to Warsaw

RAFERS DENY FIVE TO 0000

3000 3 Times

Hoping to Carry On Under Anglo-French Protection

CONFLICTING reports were received last night as to the whereabouts of the Polish Government. According to Bucarsat, the whole Government headed by President Moscicki and Colonel Berk, had taken refuge in Rumania.

Valley of the Saar at Mercy of France

Two Arrests in Doorn

Italy Holds Her Peace Campaign

Japanese General in Berlin

Shots at Railway Barrage Balloon

Premier Will Speak on Soviet Attack

Latest News

POLES FIRE OIL WELLS

ANOTHER BOY FOUND MURDERED

18 INJURED IN BUS MISHAP

21 DIE IN LEVEL CROSSING CRASH

WIGGS WINS TITLE

Germany Radios Ultimatum to Warsaw

RAFERS DENY FIVE TO 0000

3000 3 Times

THE PRETEXT

Official Free

No Surprise

500 Warsaw Tankers

Three-Fronts War Map of Europe - See Page Two

**YOU can protect him
against infection**

NOW AS IN 1918 Wright's Coal Tar Soap is the recognized skin protective for the service. The generous enthusiastic father of Wright's is a safeguard that you can give him.

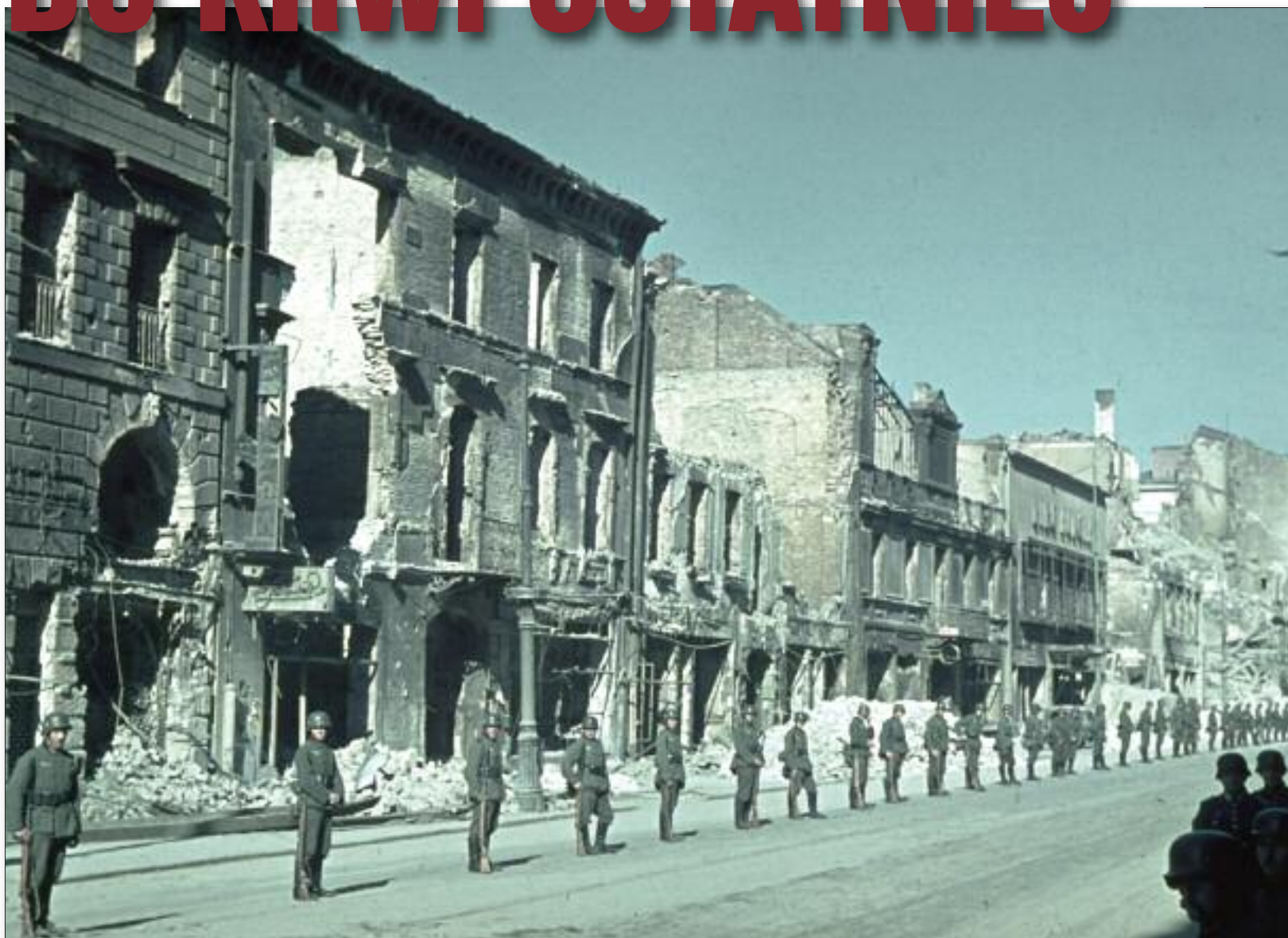
**Send him a tablet of
WRIGHTS
Coal Tar Soap**

6d. and 10d.

THE SOAP SHOP

DO KRWI OSTATNIEJ

Hugo Jaeger/Time&Life Pictures/Getty Images/Flash Press Media

*Żołnierze niemieccy zaraz po zdobyciu Warszawy obstawiają centralną ulicę miasta - Nowy Świat.
Deutsche Soldaten kurz nach der Besetzung Warschaus umstellen die zentrale Straße der Stadt - Nowy Świat (dt. Neue Welt)
Warsaw, first days after capitulation - ruined buildings along Nowy Świat street.
Варшава, первые дни после капитуляции города. Разрушенные дома на улице Новы Свят.*

Dzień po wkroczeniu Armii Czerwonej, terytorium Polski opuścił rząd. Fakt ten, nie od razu znany społeczeństwu polskiemu, nie spowodował zaprzestania walk. Właśnie zaczynała się bitwa pod Tomaszowem Lubelskim, toczyły się krwawe walki pod Lwowem. Ponad 10 dni bronić będą się jeszcze Warszawa, Modlin, Hel. Ostatnie starcia w bitwie pod Kockiem zakończą się 5 października.

Ein Tag nach dem Einmarsch der Sowjetarmee verlies die polnische Regierung das Land. Dies wirkte sich jedoch in keiner Weise auf den Kampfverlauf aus. Die Schlacht bei Tomaszow Lubelski fing gerade an, bei Lemberg wurden blutige Kämpfe ausgetragen. Noch über 10 Tage lang sollten Warschau, Modlin und Hel Widerstand leisten. Die letzte Schlacht (bei Kock) endete am 5. Oktober.

The day after the Red Army's invasion, Polish government left the country. This fact, initially kept secret from the people, didn't stop a war. A battle of Tomaszów Lubelski had just started, some bloody clashes near Lwów were going on. Warsaw, Modlin and Hel were putting up resistance for ten more days. The last skirmish of the battle of Kock died out only on October 5th.

На следующий день после вторжения Красной Армии, правительство покинуло Польшу. Этот факт, который не сразу стал известен польскому обществу, не привел к прекращению борьбы. В это время как раз начиналось сражение под Томашув-Любельским, шли кровавые бои подо Львовом. Еще десять дней оборонялись Варшава, подваршавская крепость Модлин, полуостров Хель. Последние бои в битве под Кокком закончились 5 октября.

KALENDARIUM

22 IX 1939 ► Rząd Łotwy uznaje Poselstwo RP za nieistniejące. ► Moskwa. Zgodnie ze wspólnym komunikatem sowiecko-niemieckim tymczasowa linia demarkacyjna ma przebiegać przez Warszawę (skapitulowała sześć dni później!), a ZSRR ma przyspać 3/5 terytorium Polski. ► Oddziały niemieckie przekazują oddziałom Armii Czerwonej Białystok i Brześć nad Bugiem, gdzie odbywa się wspólna defilada niemiecko-sowiecka. ► Poddanie Lwowa oddziałom sowieckim i jednocześnie utworzenie konspiracyjnej Polskiej Organizacji Walki o Wolność. ► W czasie oblężenia Warszawy ginie gen. płk. Werner von Fritsch, były Naczelny Dowódca Wojsk Lądowych Rzeszy, obecnie honorowy szef 12. pułku artylerii (był on jedynym generałem niemieckim tak wysokiego stopnia poległym na froncie podczas II wojny światowej).

23 IX 1939 ► Pierwsza grupa Polek zostaje osadzona w niemieckim obozie koncentracyjnym Ravensbrück. ► W oblężonej Warszawie ostatnie przemówienie radiowe Stefana Starzyńskiego („Chciałem, by Warszawa była wielka...”). ► W skład reorganizowanej 13. Dywizji Piechoty wchodzi także Robotnicza Brygada Obrony Warszawy, utworzona z inicjatywy PPS. ► W oblężonej Warszawie prezydent miasta Stefan Starzyński mianuje Adama Czerniakowa prezesem Gminy Wyznaniowej Żydowskiej.

25 IX 1939 ► „Lany poniedziałek” – najcięższe z dotychczasowych bombardowanie oblężonej Warszawy. ► Oddziały sowieckie zajmują Chełm Lubelski.

26 IX 1939 ► Oddziały sowieckie zajmują Zamość.

27 IX 1939 ► W oblężonej Warszawie powołanie do życia konspiracyjnej Służby Zwycięstwu Polski (założka Armii Krajowej, siły zbrojne Polskiego Państwa Podziemnego). Od 1998 Dzień Polskiego Państwa Podziemnego. ► Przejście do konspiracji Związku Harcerstwa Polskiego (późniejszy kryptonim Szare Szeregi).

28 IX 1939 ► Moskwa. Niemiecko-sowiecki układ o przyjaźni i granicy mówi o „byłym Państwie Polskim” i dzieli Polskę dokładnie na pół (był to faktycznie akt IV rozbioru Polski). „Ostateczną granicę obustronnych interesów państwowych” wytyczono wzdłuż linii Bugu (a nie – jak ustalono 23 VIII – wzdłuż linii Wisły), pozostawiając po stronie niemieckiej woj. lubelskie i część woj. warszawskiego w zamian za włączenie Litwy do sfery wpływów ZSRR. W deklaracji obu rządów uznano ten akt za „mocną podstawę trwałego pokoju we Wschodniej Europie”. ► Kapitulacja Warszawy. ► W Zakroczymiu żołnierze niemieccy mordują około 500 polskich jeńców wojennych. ► Oddziały sowieckie przejmują z rąk nie-

mieckich Przemysł. ► Pod Szackiem zwycięska bitwa Grupy Korpusu Ochrony Pogranicza gen. bryg. Wilhelma Orlika-Rückemana z oddziałami sowieckimi.

29 IX 1939 ► Kapitulacja twierdzy Modlin. ► W Warszawie utworzenie konspiracyjnego Związku Powstańców Niepodległościowych.

30 IX 1939 ► Paryż. Zaprzysiężenie pierwszego Prezydenta RP na uchodźstwie Władysława Raczkiewicza i powołanie pierwszego rządu RP na uchodźstwie gen. dyw. Władysława Sikorskiego. Nowego rządu nie uznało jedynie 7 państw: Niemcy, ZSRR, Słowacja, Estonia, Łotwa, Litwa i Afganistan. ► Rozgłoszanie Polskiego Radia Warszawa II nadaje ostatni komunikat radiowy (ostatnia audycja Polskiego Radia z terytorium Polski).

1 X 1939 ► Paryż. Rząd RP na uchodźstwie na pierwszym swoim posiedzeniu postanawia odznaczyć Warszawę Orderem Wojennym Virtuti Militari. ► Lille (Francja). Pierwszy numer „Żołnierza Polskiego we Francji”. ► Zajęcie Warszawy przez wojska niemieckie. ► Po bitwie z oddziałami sowieckimi pod Wytycznem gen. bryg. Wilhelm Orlik-Rückeman rozwiązu-

je swoją Grupę Korpusu Ochrony Pogranicza i tworzy organizację konspiracyjną „Tajny KOP”.

► Oddział Wydzielony Wojska Polskiego mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” wkracza na teren Kielecczyny i rozpoczyna tam działania partyzanckie.

2 X 1939 ► Kapitulacja Rejonu Umocnionego Hel. ► Warszawa. Uruchomienie niemieckiego więzienia Pawiak, największego więzienia w późniejszym Generalnym Gubernatorstwie, przez które przeszło około 100 tys. więźniów (ponad 10% ludności Warszawy).

3 X 1939 ► W Poznaniu osadzenie pierwszych więźniów w Forcie VII. ► W Warszawie pierwszy numer pierwszego pisma konspiracyjnego.

5 X 1939 ► W Warszawie Adolf Hitler przyjmuje defiladę (paradę) zwycięstwa oddziałów niemieckich z trybuny honorowej ustawionej w Al. Ujazdowskich.

► Kapitulacja Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” pod Kockiem (i 6 X złożenie broni) kończy zorganizowany opór wielkich jednostek Wojska Polskiego w kampanii wrześniowej.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Gazeta przed wojną sympatyzująca z umiarkowanym skrzydłem narodowej demokracji, ale we wrześniu 1939 roku wszelkie spory polityczne przestały być dla niej ważne. „Wieczór Warszawski” jak inne stołeczne gazety podtrzymuje na duchu obrońców stolicy, publikując wiadomości, które bardziej są „pobożnymi życzeniami” niż rzetelną informacją. W artykule pt: „Uchodźcy opuszczają stolicę” zawarta jest krzepiąca (ale nieprawdziwa) wiadomość, że Warszawa nie jest odcięta od reszty kraju. Jak pisze gazeta „Komunikacja w pewnych kierunkach była utrudniona wskutek przejściowych trudności wynikających z operacji wojskowych”. Redaktor naczelny „Wieczoru Warszawskiego”, Stanisław Strzetelski wojnę przeżył. W latach pięćdziesiątych przebywał na emigracji i krótko był nawet dyrektorem rozgłośni polskiej Radia Wolna Europa. Zmarł w 1969 roku.

W czasie oblężenia Warszawy 20 września po raz ostatni wyszła żydowska gazeta „Nasz Przegląd”. Tak jak inne gazety polskie podawała krzepiące informacje, mijające się jednak z prawdą. Większość dziennikarzy pracujących w gazecie nie przeżyje wojny.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Powyżej okładka numeru z 25 września, ze zwycięzcą – generałem Walterem von Brauchitschem, który dowodził armią hitlerowską. Ciekawe, że „Time”, choć człowiekiem roku 1938 ogłosił Adolfa Hitlera, nigdy nie umieścił jego portretu na okładce. A Brauchitschowi to się udało.

Tygodnik amerykański na przełomie września i października wie już, kto przegrał wojnę. Tytuł artykułu – „Poland the end” zamieszczony w numerze z 2 października, mówi wszystko. Artykuł bardzo przychylnie i współczująco pisze o przegranych. Docenia ogromne postępy, jakie uczyniła dwudziestolecie II Rzeczpospolita. W artykule przebija autentyczny żal, że Polska upadła.

ПРАВДА
Орган Центрального Комитета и МК ВКП(б)
№ 22 22 сентября 1939 г. четверг | 259 3 стр.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ИЧЕРА ЧАСЫ И ВРАШНОГО АРМИИ
ЗАНИМАЯ ГОРОД ПИНСК
ПРОДОЛЖАЮТСЯ РАБОТЫ ПО ПОСТАВКАМ ВОЗДУШНОГО
ТРАНСПОРТА ТЕРРИТОРИИ В ЗАПАДНОЙ БЕЛОРУССИИ И
ЗАПАДНОЙ УКРАИНЫ
В ПОСЛЕДСТВЕННЫХ ГОРОДАХ СОБРАЮТСЯ ВОЛОНТЕРЫ
ГОРЬКИЕ КОЛЛЕКТИВЫ

ПОСЛАМО СПЕЦИАЛЬНУЮ ВОЗДУШНУЮ КОМАНДУ
КОСНУЮ ВОЗДУШНОМУ СТАВКУ В ПИНСК
Третьяковская ВВСР им. Коммунистической партии
Члены и комсомольцы партизан — бойцы и члены партизанских отрядов
А. Воротынец — События в районе Пинска
В. Баранов — Пинск и окрестности Пинска
А. Давыдов — Как мы ждем Пинска
События в районе Пинска
События в районе Пинска

ДРУЖБА И БРАТСТВО
НАРОДОВ СССР

В этот день в нашей стране празднуют День Дружбы Народов СССР. Этот день посвящен памяти тех, кто в трудные дни войны проявил героизм и мужество, кто встал на защиту родины и свободы. Дружба и братство народов СССР — это основа нашей победы.

НЕЗАБЫВАЕМЫЕ ВСТРЕЧИ

В этот день в нашей стране празднуют День Дружбы Народов СССР. Этот день посвящен памяти тех, кто в трудные дни войны проявил героизм и мужество, кто встал на защиту родины и свободы. Дружба и братство народов СССР — это основа нашей победы.

ОПЕРАТИВНАЯ СВОДКА
ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБА РККА
21 сентября 1939 года

В этот день в нашей стране празднуют День Дружбы Народов СССР. Этот день посвящен памяти тех, кто в трудные дни войны проявил героизм и мужество, кто встал на защиту родины и свободы.

БОЕВОЙ ДУХ
СОВЕТСКИХ ВОЙСК

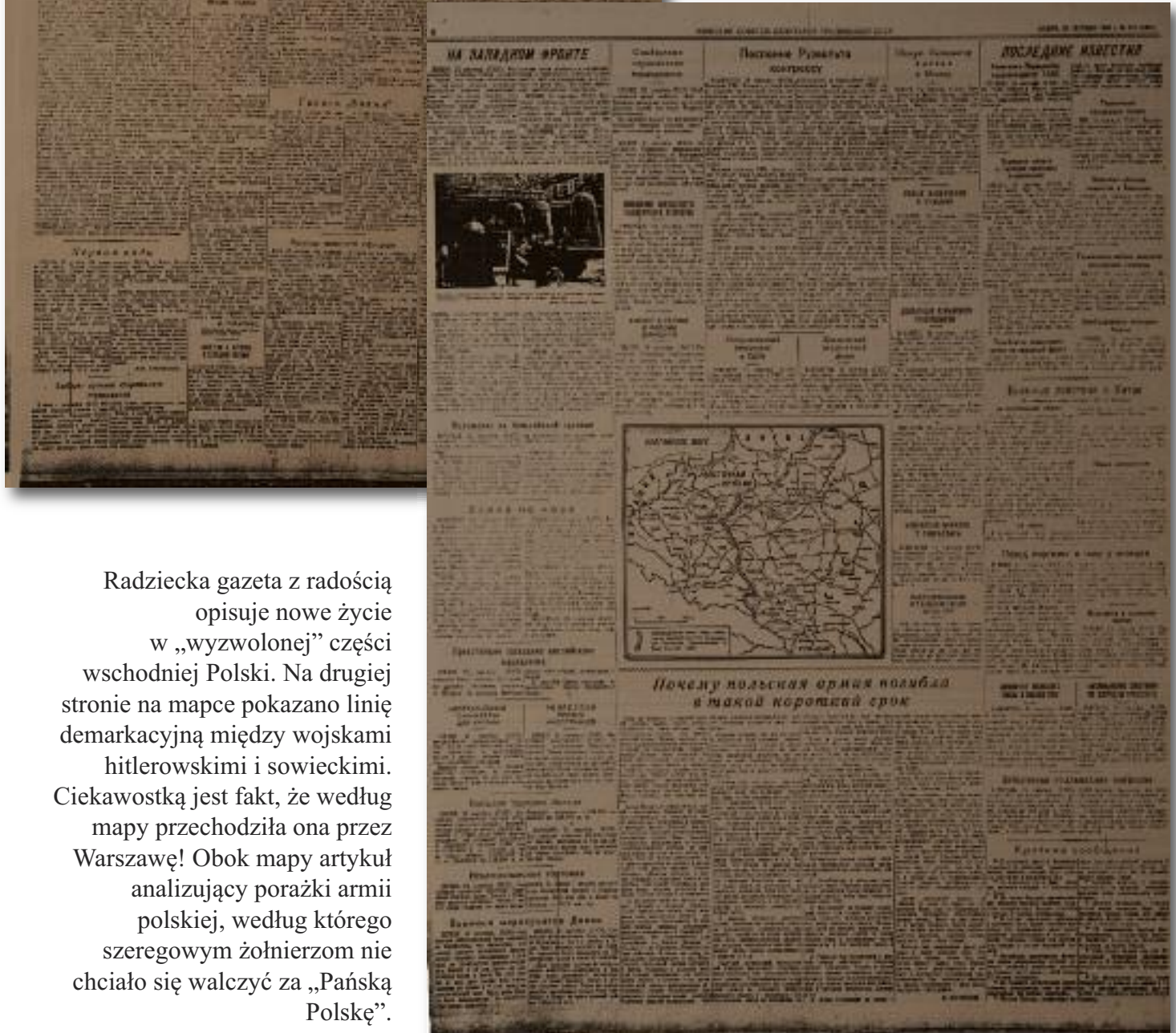
В этот день в нашей стране празднуют День Дружбы Народов СССР. Этот день посвящен памяти тех, кто в трудные дни войны проявил героизм и мужество, кто встал на защиту родины и свободы. Боевой дух советских войск — это наша сила.

В ГОРОДЕ ОСТРОГЕ

В этот день в нашей стране празднуют День Дружбы Народов СССР. Этот день посвящен памяти тех, кто в трудные дни войны проявил героизм и мужество, кто встал на защиту родины и свободы. В городе Остроге происходят важные события.

Począwszy od 20 września w kolejnych numerach „Prawdy” mnożyły się oświadczenia różnych „komitetów robotniczych i folwarcznych” Zachodniej Białorusi i Zachodniej Ukrainy z radością witające zmiany. Powyżej numer gazety z 22 września ze sławnym plakatem: przywitanie chłopca i krasnoarmiejca.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

Radziecka gazeta z radością opisuje nowe życie w „wyzwolonej” części wschodniej Polski. Na drugiej stronie na mapce pokazano linię demarkacyjną między wojskami hitlerowskimi i sowieckimi. Ciekawostką jest fakt, że według mapy przechodziła ona przez Warszawę! Obok mapy artykuł analizujący porażki armii polskiej, według którego szeregowym żołnierzom nie chciało się walczyć za „Pańską Polskę”.

Warszawa kapituluje

Cena numeru w Krakowie w kraju **10 gr.**

Cena numeru w Krakowie w kraju **10 gr.**

ILUSTROWANY KURYER CODZIENNY

Założycieli Marja Dąbrowski.

Kraj: P. K. O. 499.340	Kraków, Włajpolska 1.	Cena umiarkowana opracowałem: M. J. Włajpa dla: P. K. O. 499.340
---------------------------	-----------------------	--

Rok XXX. Kraków, środa 27 września 1939. Nr 257.

Ribbentrop znów w Moskwie. Ponowny dowód niemiecko-rosyjskiej współpracy.

Także turecki minister spraw zagranicznych w stolicy Rosji.

Władza II w Moskwie. Minister Spraw Zagranicznych Ribbentrop znów w Moskwie.

Władza II w Moskwie. Minister Spraw Zagranicznych Ribbentrop znów w Moskwie. Minister Spraw Zagranicznych Ribbentrop znów w Moskwie. Minister Spraw Zagranicznych Ribbentrop znów w Moskwie.

Rosyjski pochód na linia demarkacyjną trwa.

Rosyjski pochód na linia demarkacyjną trwa. Rosyjski pochód na linia demarkacyjną trwa. Rosyjski pochód na linia demarkacyjną trwa. Rosyjski pochód na linia demarkacyjną trwa.

Defkada niemieckich i sowieckich wojsk w Warszawie, 6. R.

Minister spraw zagranicznych Ribbentrop w drodze do Moskwy.

Minister spraw zagranicznych Ribbentrop w drodze do Moskwy. Minister spraw zagranicznych Ribbentrop w drodze do Moskwy. Minister spraw zagranicznych Ribbentrop w drodze do Moskwy.

Neutralność niemiecka i sowiecka.

Neutralność niemiecka i sowiecka. Neutralność niemiecka i sowiecka. Neutralność niemiecka i sowiecka. Neutralność niemiecka i sowiecka.

Popularny przed wojną krakowski dziennik „IKC” 14 września znów zaczął wychodzić. Tyle tylko, że Kraków od 6 września zajęty był przez wojska hitlerowskie i na czele redakcji stanęli Niemcy. Numer z 27 września, na samej górze podaje, najpewniej wiadomość z ostatniej chwili – „Warszawa kapituluje”. W całej gazecie nie ma rozwinięcia tej hiobowej i niestety prawdziwej informacji. Gazeta składała się jedynie z dwóch stron. Na stronie drugiej widniały same reklamy i ogłoszenia. Ciekawe, że oficjalne adresy firm np. w Bielsku Białej, podawano już w języku niemieckim.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

W Warszawie po tragicznym „lanym poniedziałku” 25 września, gdy naloty o niespotykanym natężeniu trwały cały dzień, przestały ukazywać się gazety. Zniszczone redakcje, zepsute maszyny drukarskie i przede wszystkim brak prądu, spowodował dwudniowy brak prasy w oblężonej stolicy. Jednakże po południu 27 września, „by zaspokoić głód wiadomości” połączone siły redakcji: „Gońca Warszawskiego”, „Expressu”, „Kurier Porannego”, „Czasu” i „Wieczoru Warszawskiego” rozpoczęły wydawanie „Gazety Wspólnej”. W skromnej szacie graficznej, na słabym papierze i tylko dwustronicowa, towarzyszyła obrońcom stolicy aż do kapitulacji. „Gazeta Wspólna” była także rozlepiana na murach Warszawy.

JESZCZE POLSKA NIE ZGINEŁA...

Hugo Jaeger/Time&Life Pictures/Getty Images/Flash Press Media

Warszawa, 5 października 1939 roku – Adolf Hitler przyjmuje w Al. Ujazdowskich defiladę zwycięstwa.
 Defilee des siegreichen Angreifer vor Adolf Hitler am 5. Oktober 1939 in den Ujazdowskie Alleen in Warschau.
 Warsaw, October 5th, 1939 – Adolf Hitler reviews Nazi victory parady on Aleje Ujazdowskie
 Варшава, 5 октября 1939 года. Адольф Гитлер принимает в Аллеях Уяздовских парад победы.

Już w czasie walki, okupanci podzielili się łupem. Część zachodnią terytorium Państwa Polskiego wcielono do III Rzeszy, część wschodnią do Związku Radzieckiego, w środku powstało, całkowicie zależne od Niemiec Generalne Gubernatorstwo. Na całym terytorium podbitej Polski rozpoczęły się terror i prześladowania. W odpowiedzi na okupację, jeszcze jesienią 1939 roku, utworzyły się pierwsze grupy oporu.

Noch während der Kämpfe verteilten die Okkupanten die Beute. Der westliche Teil Polens wurde zum Dritten Reich, der östliche Teil an die Sowjetunion einverleibt. In den Mitte entstand das völlig von Deutschland abhängige Generalgouvernement. Auf dem ganzen Territorium des eroberten Polens fing eine Periode von Terror und Verfolgung an. In Antwort auf die Besetzung entstanden noch im Herbst 1939 die ersten Widerstandsgruppen.

While the battles were still raging, the invaders began sharing the loot. Nazi Germany annexed the Western part of Poland whereas the Soviet Union – the Eastern part. The centre, named “General Governorship”, became a German colony. The territory of subjugated Poland became subject of terror and oppression. In response to the occupation already in the autumn on the 1939, the nucleus of the Polish Underground State was taking shape. The underground press started to appear to all over Poland.

Еще в ходе военных действий оккупанты поделили между собой добычу. Западная часть польского государства была включена в Третий рейх, восточная часть – в Советский Союз, а в центральной части образовано Генеральное губернаторство, целиком и полностью зависившее от Германии. На всей территории захваченной Польши начались террор и преследования. В ответ на оккупацию уже осенью 1939 года возникли первые группы сопротивления.

KALENDARYUM

6 X 1939 ► Paryż. Premier rządu RP na uchodźstwie gen. dyw. Władysław Sikorski w pierwszej odezwie do narodu: „W imieniu Rządu Rzeczypospolitej i Narodu oświadczam uroczyście w obliczu całego świata, że nowy rozbiór państwa polskiego jest gwałtem, którego nigdy nie uznamy”. ► Warszawa. Utworzenie organizacji konspiracyjnej „Warszawianka”.

8 X 1939 ► Stany Zjednoczone. Prasa amerykańska rozpoczyna publikowanie dokumentalnych zdjęć Juliana Bryana z wrześniowej obrony Warszawy. Berlin. Adolf Hitler podpisuje dekret o wcieleniu do Rzeszy polskich ziem zachodnich i północnych (nazwanych „wcielonymi obszarami wschodnimi” – eingegliederte Ostgebiete).

10 X 1939 ► Moskwa. Rozpoczyna prace niemiecko-sowiecka centralna komisja graniczna. ► Na mocy sowiecko-litewskiego paktu o wzajemnej pomocy ZSRR „odstępuje” Litwie Wileńszczyznę (Wilno i zachodnią część woj. wileńskiego) uzyskując w zamian zgodę na rozlokowanie na Litwie sowieckich garnizonów wojskowych. ► Warszawa. Pierwsze posiedzenie Rady Głównej Obrony Narodowej (Główniej Rady Politycznej) przy Służbie Zwycięstwu Polski, pierwszego konspiracyjnego porozumienia stronnictw po-

litycznych w okupowanej Polsce. ► Utworzenie konspiracyjnego Związku Odbudowy Rzeczypospolitej. ► Pierwszy numer konspiracyjnego pisma „Polska Żyje!”, organu prasowego Komendy Obrońców Polski, do wiosny 1940 najpopularniejszego tajnego pisma w okupowanej Polsce.

12 X 1939 ► Berlin. Adolf Hitler podpisuje dekret o utworzeniu „Generalnego Gubernatorstwa dla okupowanych polskich obszarów” (z wyjątkiem terenów włączonych do Rzeszy). ► Przejęcie Suwałk przez oddziały niemieckie z rąk sowieckich.

13 X 1939 ► Moskwa. Decyzja władz ZSRR o przekazaniu władzom niemieckim około 33 tys. polskich jeńców wojennych – „mieszkańców niemieckiej części byłej Polski”.

14 X 1939 ► Berlin. Według komunikatu Oberkommando der Wehrmacht ruch niemieckich wojsk „w kierunku niemiecko-rosyjskiej granicy stref interesów [na Bugu] został zakończony”.

22 X 1939 ► Na okupowanych ziemiach wschodnich RP zorganizowane zostały przez władze sowieckie „wybory” do Zgromadzeń Ludowych tzw. Ukrainy Zachodniej i tzw. Białorusi Zachodniej.

26 X 1939 ► Wejście w życie dekretów

Adolfa Hitlera z 8 X i 12 X, wcielenie do Rzeszy polskich ziem zachodnich i północnych, utworzenie z pozostałych Generalnego Gubernatorstwa i zastąpienie administracji wojskowej administracją cywilną. ► Warszawa. Posiedzenie (do 30 X) niemiecko-sowieckiej komisji granicznej.

27 i 28 X 1939 ► Wojska litewskie zajmują Wileńszczyznę.

31 X 1939 ► Moskwa. Władimir Mołotow na posiedzeniu Rady Najwyższej ZSRR: „Wystarczyło jednego uderzenia na Polskę, najpierw ze strony armii niemieckiej, a potem – Armii Czerwonej, aby nic nie zostało z tego pokracznego bękarta (urodliwego dietyszcza) traktatu wersalskiego, jakie żyło kosztem ucisku narodowości niepolskich”.

1 i 2 XI 1939 ► Moskwa. Na mocy odpowiednich dekretów Rady Najwyższej ZSRR tzw. Zachodnia Ukraina i tzw. Zachodnia Białoruś zostają włączone w skład ZSRR.

21 XI 1939 ► Na mocy niemiecko-słowackiego układu granicznego Niemcy „odstępują” Słowacji polskie gminy na Spiszu i Orawie (przywrócenie na tym

terenie stanu z 1938 r. nastąpiło po podpisaniu protokołu polsko-czechosłowackiego z 20 V 1945).

30 XI 1939 ► Paryż. Dekret Prezydenta RP na uchodźstwie Władysława Raczkiewicza „o nieważności aktów prawnych władz okupacyjnych”, zarówno już wydanych, jak i tych, które zostaną wydane.

24 XII 1939 ► Moskwa. Józef Stalin w depeszy do Joachima Ribbentropa: „Przypieczętowana krwią przyjaźń narodów Niemiec i Związku Sowieckiego ma podstawy do tego, by być długotrwała i mocna”.

5 III 1940 ► Moskwa. Oficjalny sowiecki komunikat o zakończeniu wytyczania nowej granicy niemiecko-sowieckiej, dzielącej Polskę na pół. „Komunikat rządu sowieckiego – komentował nowojorski „Nowy Świat” – uważany jest w rosyjskich kołach rządowych za formalne wykreślenie Rzeczypospolitej Polskiej [...] z liczby państw istniejących”. ► Ścisłe tajna decyzja najwyższych władz ZSRR o dokonaniu mordu katyńskiego na polskich jeńcach wojennych – oficerach WP.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Obie gazety przed wojną należały do biegunowo różnych grup politycznych. Redaktor „Dziennika Ludowego” Zygmunt Zaremba (1895-1967), był socjalistą, działaczem niepodległościowej konspiracji, po wojnie, zagrożony aresztowaniem przez komunistów, emigrował do Francji. Jan Korolec (1902-1941), dziennikarz „ABC”, działacz Obozu Narodowo-Radykalnego, wojny nie przeżył, aresztowany za pracę w podziemiu zginął w Oświęcimiu.

„ABC” i „Dziennik Ludowy” ukazały się po raz ostatni 9 października 1939 roku i oprócz winiety, nie różniły się niczym. O wiadomościach podawanych czytelnikom decydowali już okupanci i żaden z redaktorów nie miał wpływu na redagowanie tego ostatniego numeru.

JESZCZE POLSKA NIE ZGINĘŁA...

Popularny przed wojną „IKC”, teraz będący w rękach niemieckich, publikuje na pierwszej stronie w dwóch językach proklamacje powstania Generalnego Gubernatorstwa. Na następnych 7 stronach (redagowanych tylko po polsku) gazeta dyskredytuje Anglię, obciążając ją winą za rozpętanie II wojny światowej. Wiadomości mają udowodniać, że na obszarze „byłej Polski” wprowadzany jest ład i porządek. Na stronie 5 duża reklama namawia do kupna słownika polsko-niemieckiego. Jest też strona sportowa, na której zaprasza się na mecz piłkarski Wisła-Cracovia. Na przedostatniej stronie, gazeta informuje, że „rozpoczyna się nowa epoka” i że na miejsce „IKC” zacznie się ukazywać „Goniec Krakowski”.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEN 1939

Gazeta dla Niemców, ukazująca się od 13 listopada 1939 roku przez prawie pięć lat. Obok bliźniaczo podobnego „Krakauer Zeitung”, gorliwie służyła hitlerowskiej propagandzie. Na pierwszej stronie często gościł (oprócz rzecz jasna Adolfa Hitlera) Hans Frank, któremu gazeta towarzyszyła w „gospodarskich” wizytach składanych na terenie Generalnego Gubernatorstwa. W numerze 2, pokazywanym powyżej, rozmowa gubernatora Franka z mieszkańcami Podhala, których hitlerowska polityka bezskutecznie usiłowała przerobić na „goralenvolk”.

Niemieccy okupanci wydawali po polsku gazety, które przez Polaków były pogardliwie nazywane „gadzinówkami”. „Nowego Kuriera Warszawskiego” (który w istocie był polskim przedrukiem łódzkiego „Deutsche Lodzer Zeitung”) dotyczyła popularna okupacyjna rymowanka „Niemieckie nowiny, wyczytał z gadziny”.

Informacje zawarte w „gadzinówkach” sławiły politykę III Rzeszy. Niektóre artykuły pisane były nienaturalnym językiem np. artykuł zatytułowany „Świetne sukcesy niemieckiej pracy odbudowawczej”.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE WRZESIEŃ 1939

Na ziemiach zajętych przez ZSRR okupanci wydawali swoje gazety przekonujące o „wyzwoleńczej misji Armii Czerwonej”.

W „Biuletynie” z 1 października zamieszczono komentarz „Prawdy” do porozumienia radziecko-niemieckiego z 28 września: „Oświadczenie rządu Radzieckiego i Niemieckiego – to wyzwanie do wszystkich narodów by zlikwidowały rozpoczętą na Froncie Zachodnim wojnę”. We wszystkich prezentowanych tu gazetach, przewija się „troska o pokój między narodami” wykazywana przez ZSRR i jej hitlerowskiego sprzymierzeńca.

JESZCZE POLSKA NIE ZGINĘŁA...

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

"PODSŁUCH"
GŁOSY MŁODZIEŻY POLSKIEJ
No. 2
14. I. 1939.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

POLSKA LUDOWA
PŁACE - WOJNA JEDNA NIE ZOSTANIE
No. 1 - 1939

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne. Wzrost wiary w zwycięstwo Polaków i w ich siły zbrojne.

Pierwsza gazeta konspiracyjna ukazała się w Krakowie już 19 września 1939 roku, a kilkanaście dni później we Francji zaczęto wydawać emigracyjny „Żołnierza Polskiego”. W okupowanym kraju z miesiąca na miesiąc rosła liczba podziemnych tytułów prasowych i wydawnictw. Pod koniec 1939 roku ukazywało się ponad 60 tytułów, rok później ok. 250, by w 1944 roku dojść do ok. 600. Serwis informacyjny pochodził najczęściej z nasłuchów radiowych, a poziom graficzny prezentował się mizernie. Pomimo tego gazetki konspiracyjne były rozchwytywane przez Polaków, tak spragnionych wolnego słowa.

ZACZĘŁO SIĘ W POLSCE

Obchody 70. Rocznicy Wybuchu II Wojny Światowej
oraz 20. Rocznicy Odzyskania Wolności
i Upadku Komunizmu w Europie Środkowej

www.3989.pl

Wspólna napaść Niemiec i Rosji Sowieckiej na Polskę zapoczątkowała II wojnę światową we wrześniu 1939 roku.

Sojusz Stalina z Hitlerem utrzymał się prawie dwa lata, kwitła wymiana handlowa – Luftwaffe dzięki sowieckim dostawom paliwa bombardowała Londyn, a sowieckie czołgi jeździły na niemieckich łożyskach kulkowych. W czerwcu 1941 roku Hitler zdradził Stalina napadając na Rosję – taki był koniec wielkiej przyjaźni narodowych socjalistów z ich komunistycznymi sojusznikami.

Wojna trwała jeszcze cztery lata, a Europa doświadczyła zbrodni na skalę niespotykaną w historii.

Do maja 1945 roku, gdy sowieckie czołgi wjechały do stolicy III Rzeszy zginęło ponad 50 milionów ludzi.

Nastał pokój, obarczony jednak złowieszczym piętnem paktu Ribbentrop-Mołotow – z mapy Europy zniknęły Litwa, Łotwa i Estonia, a połowa kontynentu znalazła się pod sowieckim jarzmem – Stalin triumfował.

Musiało upłynąć 50 lat, by upadł system sowiecki, a wraz z nim komunizm.

W międzyczasie były Berlin 1953, Poznań i Budapeszt 1956, Praga 1968 i Gdańsk 1970 roku – komuniści krwawo dławili wszelkie próby oporu.

W sierpniu 1980 roku pokojowa rewolucja Solidarności zapoczątkowała erozję bloku sowieckiego.

Historia przyspieszyła w 1989 roku – Okrągły Stół, wyborcza klęska komunistów w czerwcu i powstanie pierwszego niekomunistycznego rządu w bloku sowieckim – Polska po pół wieku odzyskała Niepodległość!

Przykład był zaraźliwy, komunistyczne reżimy zaczęły upadać jeden po drugim – jeszcze przed końcem tego pamiętnego roku, zakończyła się sowiecka dominacja w Europie Środkowo-Wschodniej.

W 1991 roku rozpadł się Związek Sowiecki, niepodległość odzyskały m.in. państwa bałtyckie, Białoruś i Ukraina – była to ostateczna klęska przymierza Stalin-Hitler.

IT HAS STARTED IN POLAND

A combined onslaught on Poland by Nazi Germany and the Soviet Union in September 1939 has started the Second World War. The Stalin-Hitler alliance lasted almost two years, the mutual trade flourished – thanks to Soviet fuel deliveries Luftwaffe was able to bomb London, and Soviet tanks were built using German ball-bearings. In June 1941 Hitler betrayed Stalin and attacked Russia – bringing to the end of the great friendship between Nazis and their communist allies. The war lasted for four more years and Europe has experienced crimes on a scale unprecedented in human history.

By May 1945, when the Soviet tanks have entered the capital of the Third Reich, over 50 million people have lost their lives. An era of peace has begun, but it was a peace tainted by the sinister mark of the Ribbentrop-Molotov Pact – Lithuania, Latvia and Estonia had vanished from the map of Europe and half of the continent found itself under the Soviet yoke – Stalin triumphed.

It took 50 more years for the Soviet system to collapse and the communism with it. In the meantime there were revolts in Berlin in 1953, in Poznan and Budapest in 1956, in Prague in 1968 and in Gdansk in 1970 – the communists bloodily suppressed all attempts to resist them. The peaceful revolution of Solidarność in August of 1980 began the erosion of the Soviet bloc. In 1989 the history accelerated its pace – the Roundtable agreements, the electoral defeat of the communists in June and the formation of the first non-communist government in the Soviet bloc – after half a century Poland has regained its Independence!

A good example proved contagious, the communist regimes started to collapse one after another – before the end of that memorable year the Soviet domination of Central-Eastern Europe has ended.

In 1991 the Soviet Union has crumbled. Belarus, Ukraine and the Baltic states, among others have regained their independence – this finally brought to an end the Stalin-Hitler alliance.

IT HAS STARTED IN POLAND

A combined onslaught on Poland by Nazi Germany and the Soviet Union in September 1939 has started the Second World War. The Stalin-Hitler alliance lasted almost two years, the mutual trade flourished – thanks to Soviet fuel deliveries Luftwaffe was able to bomb London, and Soviet tanks were built using German ball-bearings. In June 1941 Hitler betrayed Stalin and attacked Russia – bringing to the end of the great friendship between Nazis and their communist allies. The war lasted for four more years and Europe has experienced crimes on a scale unprecedented in human history.

By May 1945, when the Soviet tanks have entered the capital of the Third Reich, over 50 million people have lost their lives. An era of peace has begun, but it was a peace tainted by the sinister mark of the Ribbentrop-Molotov Pact – Lithuania, Latvia and Estonia had vanished from the map of Europe and half of the continent found itself under the Soviet yoke – Stalin triumphed.

It took 50 more years for the Soviet system to collapse and the communism with it. In the meantime there were revolts in Berlin in 1953, in Poznan and Budapest in 1956, in Prague in 1968 and in Gdansk in 1970 – the communists bloodily suppressed all attempts to resist them. The peaceful revolution of Solidarność in August of 1980 began the erosion of the Soviet bloc. In 1989 the history accelerated its pace – the Roundtable agreements, the electoral defeat of the communists in June and the formation of the first non-communist government in the Soviet bloc – after half a century Poland has regained its Independence!

A good example proved contagious, the communist regimes started to collapse one after another – before the end of that memorable year the Soviet domination of Central-Eastern Europe has ended.

In 1991 the Soviet Union has crumbled. Belarus, Ukraine and the Baltic states, among others have regained their independence – this finally brought to an end the Stalin-Hitler alliance.

IT HAS STARTED IN POLAND

A combined onslaught on Poland by Nazi Germany and the Soviet Union in September 1939 has started the Second World War. The Stalin-Hitler alliance lasted almost two years, the mutual trade flourished – thanks to Soviet fuel deliveries Luftwaffe was able to bomb London, and Soviet tanks were built using German ball-bearings. In June 1941 Hitler betrayed Stalin and attacked Russia – bringing to the end of the great friendship between Nazis and their communist allies. The war lasted for four more years and Europe has experienced crimes on a scale unprecedented in human history.

By May 1945, when the Soviet tanks have entered the capital of the Third Reich, over 50 million people have lost their lives. An era of peace has begun, but it was a peace tainted by the sinister mark of the Ribbentrop-Molotov Pact – Lithuania, Latvia and Estonia had vanished from the map of Europe and half of the continent found itself under the Soviet yoke – Stalin triumphed.

It took 50 more years for the Soviet system to collapse and the communism with it. In the meantime there were revolts in Berlin in 1953, in Poznan and Budapest in 1956, in Prague in 1968 and in Gdansk in 1970 – the communists bloodily suppressed all attempts to resist them. The peaceful revolution of Solidarność in August of 1980 began the erosion of the Soviet bloc. In 1989 the history accelerated its pace – the Roundtable agreements, the electoral defeat of the communists in June and the formation of the first non-communist government in the Soviet bloc – after half a century Poland has regained its Independence!

A good example proved contagious, the communist regimes started to collapse one after another – before the end of that memorable year the Soviet domination of Central-Eastern Europe has ended.

In 1991 the Soviet Union has crumbled. Belarus, Ukraine and the Baltic states, among others have regained their independence – this finally brought to an end the Stalin-Hitler alliance.

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE

Od lewej ksiądz generał Witold Kiedrowski, Wojciech Borowik, min. Janusz Krupski

Współautor projektu graficznego wystawy Tomasz Kuczborski

28 SIERPNIĄ 2009 • Otwarcie wystawy

Od prawej: min. Janusz Krupski, Stefan Melak, ksiądz generał Witold Kiedrowski, Wojciech Borowik

Od prawej: Włodzimierz Paszyński, dr Tomasz Makowski

Od lewej: Wojciech Borowik, ksiądz generał Witold Kiedrowski, min. Janusz Krupski

WOJNA NA PIERWSZEJ STRONIE

Pierwszy z prawej min. Janusz Krupski

Od prawej: min. Janusz Krupski, ksiądz general Witold Kiedrowski, Wojciech Borowik

28 SIERPNIĄ 2009 • Otwarcie wystawy

Od lewej: Włodzimierz Paszyński, Wojciech Borowik, dr Tomasz Makowski

Przemawia Wojciech Borowik

O wystawie

Wystawa składała się z 90 plansz wielkoformatowych (B1 i B2), na których przedstawiono reprodukcje gazet z całego świata z lata i jesieni 1939 roku.

Była prezentowana na ogrodzeniu Łazienek Królewskich od strony Al. Ujazdowskich od 28 sierpnia do 20 października 2009 r.

Pokazane zostały gazety polskie, reprezentujące wszystkie ówczesne nurty polityczne, gazety mniejszości narodowych, a także tytuły prasy zagranicznej, m.in. angielskiej, amerykańskiej, włoskiej, francuskiej, austriackiej, a także sowieckiej (*Prawda*, *Izwiestia* oraz *Czerwony Sztandar*) i niemieckiej (*Völkische Beobachter*).

Reprodukcjom towarzyszył zwięzły komentarz dotyczący najważniejszych wydarzeń września 1939 roku oraz krótkie omówienie treści i przekład istotniejszych cytatów z prasy zagranicznej.

Wystawa podzielona została na sześć części-rozdziałów: *Pożegnanie lata, Wojna!, Opór i nadzieja, Cios w plecy, Do krwi ostatniej, Jeszcze Polska nie zginęła...*

Plansze zamykające wystawę to ostatni numer ukazującej się w oblężonej Warszawie jednodniówki wspólnej dla wszystkich redakcji, pierwsze numery prasy okupacyjnej (niemieckiej i sowieckiej), a także pierwsze numery prasy podziemnej. Teksty tłumaczone były na trzy języki: angielski, niemiecki i rosyjski. Poszczególnym częściom towarzyszyło kalendarium wydarzeń związanych z wrześniem 1939 roku opracowane przez dr. Andrzeja Krzysztofa Kunerta, a wystawę otwierało przesłanie napisane przez ministra Władysława Bartoszewskiego.

Uroczyste otwarcie wystawy miało miejsce 28 sierpnia 2009 roku i zostało poprzedzone konferencją prasową.

Zainteresowanie oglądających było ogromne. Oceniamy, że wystawę obejrzało nie mniej niż 50 tys. osób.

Wystawa cieszyła się również wielkim zainteresowaniem mediów. Informacja o niej obiegła zarówno media elektroniczne jak i papierowe. Gazeta Wyborcza 1 września zaprezentowała na kilkunastu stronach obszernie fragmenty wystawy z komentarzami. Podobnie postąpiły inne gazety, a Polskie Radio reprodukcje plansz zawiesiło na swojej stronie internetowej. Na podstawie zreprodukowanych przez nas gazet TVP zrobiła przegląd prasy z 1 września 1939 roku.

Kuratorem wystawy był dr Robert Gawkowski. Nieocenionej pomocy w wyborze materiałów do wystawy udzieliła Biblioteka Narodowa. Wystawie towarzyszyła publikacja gazetki-ulotki, która informowała o ekspozycji i była rozdawana przez „gazeciarzy” Warszawiakom.

Przygotowany przez nas katalog jest także unikatowym wydawnictwem edukacyjnym, które prześlemy do bibliotek szkolnych i innych instytucji.

Skróconą wersję wystawy (20 plansz) przygotowaliśmy na prośbę rodaków z Białorusi. Była ona we wrześniu i październiku prezentowana w Grodnie i innych miastach białoruskich.

W listopadzie wystawa prezentowana była w kościele Najczystszego Serca Maryi na Pl. Szembeka w Warszawie.

Wystawę przygotowali:

Scenariusz i tekst plansz – dr Robert Gawkowski

Projekt graficzny – Andrzej Madej, Piotr Kowalski (Altavia Polska), Studio Q

Autor fotoreprodukcji – Jacek Giżyński

Montaż wystawy – Andrzej Stegiński (ASTEG)

Stowarzyszenie Wolnego Słowa

Stowarzyszenie Wolnego Słowa skupia uczestników opozycji antykomunistycznej i podziemia Solidarnościowego oraz twórców kultury niezależnej z okresu PRL. Naszymi członkami są również osoby wspierające wolność słowa w Polsce jak i na całym świecie.

Stowarzyszenie powstało w 2003 roku i zrzesza ponad tysiąc osób.

Nasi członkowie działali w niezależnym ruchu wydawniczym – byli drukarzami, redaktorami, dziennikarzami, wydawcami i kolporterami wolnych mediów, którzy stoczyli zwycięską walkę z monopolem informacyjnym totalitarnego państwa. Również obecnie zaangażowani są w działania na rzecz znoszenia ograniczeń głoszenia wolnego słowa w publicznym przekazie.

Dziś wolne media są czymś oczywistym, ale to właśnie przywrócenie wolności słowa jest jednym z najważniejszych osiągnięć polskiej demokracji po roku 1989.

Stowarzyszenie zajmuje się też gromadzeniem, opracowywaniem, upamiętnianiem i upowszechnianiem wiedzy na temat działalności opozycji w PRL z lat 1976-1989. Celem bieżącej działalności SWS jest integracja środowiska byłych działaczy podziemia oraz wspieranie tych z nas, którzy pozostają w trudnej sytuacji bytowej – to wyjątkowo smutne, jak wiele bardzo zasłużonych dla Polski i Wolności osób dotknęła bieda.

W przeszłości my, Polacy otrzymywaliśmy pomoc z całego demokratycznego świata: humanitarną, sprzętową, finansową. Otrzymywaliśmy ogromne wsparcie moralne i polityczne. Dlatego właśnie Członkowie SWS uczestniczyli w ukraińskiej „Pomarańczowej Rewolucji”, aktywnie wspomagają opozycję białoruską i wietnamską. SWS współpracuje z obrońcami praw człowieka w Rosji, Czeczenii, Chinach, Tybecie, Kazachstanie, Korei Północnej, Birmie i na Kubie.

Tego typu działania uważamy za nasz oczywisty obowiązek, spłatę długu honorowego, bo bez podobnego wsparcia ze strony ludzi dobrej woli na całym świecie Polska nie odzyskałaby Niepodległości.

Free Word Association

Free Word Association (SWS) brings together participants of the anti-communist opposition, “Solidarity” underground, and independent culture movements in the years 1976-1989.

The Association has been founded in 2003 and now it counts over a thousand members.

Our members have acted in the clandestine publishing movement. They were printers, editors, journalists, publishers and distributors of uncensored independent press.

They eventually won the battle against monopoly on information kept by totalitarian state.

The major concern of the Association are historical researches, collection of testimonies and promulgation among next generations the knowledge about and the ideals of the anticommunist opposition in People's Republic of Poland in the years 1976-1989. The aim of ongoing activities of SWS it is integration of the former activists of different group and circles that composed anti communist opposition, and to support those of our members who are badly off.

In the past, we, the Poles had received substantial moral and political support in our struggle for freedom and human rights from the entire democratic world. Now it is our turn to help other people to fight for liberty and against authoritarianism. This is why the members of SWS actively supported Ukrainian “Orange Revolution”, and assist the opposition in Belarus, Vietnam and in other countries with dictatorial regimes.

SWS cooperates with human rights defenders in Russia, Chechnya, China, Tibet, Kazakhstan, North Korea, Burma and Cuba.

We take it as our duty and honor to help freedom movements It is repayment of debt. We would have never won with communists if it hadn't been for help form democratic world.

Spis treści

WSTĘP

dr. Robert Gawkowski 5

PRZESŁANIE

prof. Władysław Bartoszewski 8

Rozdział 1

POŻEGNANIE LATA 13

Rozdział 2

WOJNA! 31

Rozdział 3

OPÓR I NADZIEJA 53

Rozdział 4

CIOŚ W PLECY 65

Rozdział 5

DO KRWI OSTATNIEJ 77

Rozdział 6

JESZCZE POLSKA NIE ZGINĘŁA... 87

ZACZĘŁO SIĘ W POLSCE 96

FOTOREPORTAŻ

Wojciech Borowik, Karol Kühn 98

O WYSTAWIE 102

